

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Endbydelses - Skrift

til

den offentlige Examen

i Ronne lærde Skole

i September 1843.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. G. Salomon.

Indhold.

A.

Ideer til det lærde Skolevæsens Reorganisation,
af Adjunct L. T. F. Ravn.

B.

Fortsatte Skolefesterretninger med vedføjede Bemærkninger
af Rector Bohr.

A.

Ideer til det lærde Skolevæsens Reorganisation.

(Af Adjunct L. C. F. Hann).

1.

Det første Spørgsmaal, vi her ville fremsætte, dette nemlig: „er der vundet Noget ved Indførelsen af den philologiske Embedsexamen? vil naturligviis ikke blive besvaret paa eens Maade af Alle. Nogle ville give et bekræftende, Andre et benægtende Svar. Nogle ville nemlig sige, at Skolerne ere bedst tjente med theologiske Candidater, eftersom de mene, at det ligger i Skoleunderviisningens Natur, at den let medfører en vis Slovhed og saaledes gjør Lærerne kjede af deres Stilling, i hvilket Tilfælde det da er godt, at en anden Virkefreds staaer dem aaben; og hertil ville de maaskee foie den Bemærkning, at det ogsaa forekommer dem, at der ved Philologernes Ansættelse ikke er giert noget synderlig betydeligt Fremskridt hverken med Hensyn til Underviisningens Form eller Indhold, saa at man altsaa ligesaa godt kunde uden den philologiske Embedsexamens Indførelse være kommet til de samme Resultater. Andre ville herimod bemærke, at den lærde Skoleunderviisning kan tildeels være ligesaa interessant en Veskjæftigelse som al anden høiere Underviisning og kan altsaa ogsaa tildeels lige-

saa godt besørget af faste *) som af interimistisk ansatte Lærere. Og deri have de vistnok Ret (herom Mere nedenfor). Man kunde endvidere gjøre opmærksom paa, at paa det og det Sted er dog f. Ex. Underviisningen i latinisk Stiil bleven meget bedre. Ogsaa dette ville vi indrømme og troe gjerne, at det virkelig forholder sig saaledes, men ikke desto mindre paastaae vi, at dette dog ikke er noget tilstrækkeligt Beviis for Nødvendigheden eller Hensigtsmæssigheden af den philologiske Embedsexamens Indførelse; thi det Samme kunde uden Tvivl være opnaaet paa en anden Maade og med langt ringere Bekæftning; naar nemlig enhver theologisk Kandidat, der attraaede Ansættelse som Lærer i latinisk Stiil, i Forveien udarbejdede en Provestiil, saa vilde man derved have den fornødne Garanti, og at der ikke til enhver Tid skulde være Candidater nok, som kunde og vilde paatage sig at udarbejde endog en meget god latinisk Stiil (i al Fald efter et halvt Aars Forberedelse), det kan man fornuftigviis ikke antage; thi, naar det er vist, at der blandt de theologiske Candidater altid er mange, som have faaet god Character for latinisk Stiil til Examen artium, saa man altsaa maa antage, at de overhovedet have Sands for Sprogets Eiendommeligheder, saa er det ogsaa vist, at de efter kort Tids Forberedelse kunne gjenvinde den samme Færdighed, ja de ville maaskee endog ved Benyttelsen af de mange gode Hjælpemidler, hvortil Udgangen staaer dem aaben, medens de opholde sig ved Universitetet, kunne opnaae større Dygtighed og grundigere Indsigt end de forhen vare i Besiddelse af. Naar man herimod vilde indvende, at flere af de theolo=

---

*) Udtrykket „faste Lærere“ er i denne Afhandling ikke at forstaae som modsat „constituerede Lærere“.

giste Candidater, der forhen have været ansatte som Lærere i latinisk Stiil, have deri givet deres Disciple en daarlig Underviisning, saa bemærke vi hertil: 1) at de jo heller ikke have underkafstet sig en saadan Prøve, som vi have forlangt; og 2) maa man vel vogte sig for at bedømme ældre Læreres Præstationer efter den nyere Tids Fordringer, thi Hjælpenidlerne ere nu langt bedre end forhen og flere Opdagelser ere gjorte paa Philologiens Gebeet*).

Men, fordi der nu ikke er vundet Noget med Hensyn til latinisk Stiil, deraf følger ikke, at der slet Intet er vundet; der kunde jo maaskee være vundet Noget i andre Henseender, f. Ex. at Disciplene nu veiledes til en grundig Forstaaelse af de græske og latiniske Forfattere, en aandrig Opfattelse af Mythernes Betydning, en klar Anskuelse af Oldtidens Tænkemaade og Forholde; og virkelig maae vi tilstaae, skjøndt vi rigtignok kunne have nogen Grund til at tvivle, om ogsaa en saadan Underviisning i Almindelighed gives af Philologerne, eftersom en stor Deel af disse synes at have mere Interesse for grammaticalske og lexicalske Sager — vi maa dog tilstaae at med Hensyn til en saadan Underviisning (men ogsaa kun med Hensyn dertil) kan den philologiske Embedsexamens Indførelse siges at være hensigtsmæssig; forsaavidt man derimod vilde paastaae, at en saadan Underviisning er Skolen uvedkommende, saa maae vi ogsaa paastaae, at Ansættelsen af

---

*) Vi have her forudsat, at latinisk Stiilstrivning bør vedblive at være en Bestanddeel af den lærde Skoleunderviisning; siden skulle vi derimod forsøge at vise det Hensigtsmæssige i at embytte latinisk Stiil med tydsk eller fransk Stiil, et Forslag, som Mange naturligvis ville raabe „af“ og „vee“ over, om ogsaa Bevisførelsen er nok saa grundig; thi at frelses fra Fordommenes Helvede er ikke saa let en Sag.

Philologer som faste Lærere er Skolen uevdkommende. Men vi mene heller ikke, at en saadan Underviisning kan være Skolen uevdkommende; thi det følger dog vel af sig selv, at Disciplene skulle forstaae, hvad de læse, og ikke af Mangel paa Veiledning til en rigtig Opfattelse ansee f. Ex. Indholdet af Ovids Metamorphoses eller Virgils Æneide for lutter dumt Snak; og ansee det for Andet kunne de ikke, naar man ikke vil nedlade sig til at forklare det for dem.

Vi sagde ovenfor, at kun med Hensyn til en saadan Underviisning, som veilejede til en grundig Forstaaelse af Oldtidens Aand, kan den philologiske Embedsexamens Indførelse kaldes hensigtsmæssig; men herimod kunde dog gøres den Indvending, at den dog ogsaa deri har gavnet, at Underviisningen i de ikke-philologiske Discipliner er her og der bleven overdragen til Philologer, som jo have aflagt Prøve paa deres Kundskaber i de dem overdragne Fag; medens derimod de interimistisk ansatte Udjuncter ikke have aflagt nogen saadan Prøve; og saaledes vil med Tiden, alt eftersom flere Philologer blive ansatte, Underviisningen i hvert enkelt Fag kun blive besørget af Lærere, som ere examinerede i Faget. Til denne Indvending svare vi: Ansættelsen af faste Lærere var i denne Henseende slet ikke nødvendig, forsaavidt man forudsætter, at de ikke-philologiske Discipliner ere mindre vigtige end de philologiske; thi da kunde man ligesaa godt have anordnet en lille Prøve i det paagjeldende Fag for de theologiske Candidater, der attraaede Ansættelse; og, naar saaledes de fleste Lærere kun vare interimistisk ansatte, saa kunde derved Meget være vundet i pecuniær Henseende. Forudsætter man derimod, at alle Discipliner ere lige vigtige og altsaa bør behandles med samme Omhu, saa kan den philologiske Embedsexamens Indførelse med Hensyn hertil ikke siges

at være hensigtsmæssig, thi ved denne Examen gjælde de philologiske Discipliner som de vigtigste; man maa altsaa troe, at Enhver, som underkaster sig denne Examen, har Forkjærlighed for det Philologiske, saa Philologien er og bliver hans Hovedstudium, og Rigtigheden af denne Antagelse synes ogsaa Erfaringen at stadfæste; men, overdrages nu til en saadan Lærer et af de Fag, som paa Grund af deres — saa at sige — uudtømmelige Indhold kræve en Mand's hele udeelte Opmærksomhed (herom Mere nedenfor), saa indsees let, (naar vi tillige holde fast ved Forudsætningen), at vedkommende Lærer ikke kan besørge Underviisningen i det ham overdragne Fag paa den rette Maade. Og skulde det virkelig være Tilfældet, at der blandt de ansatte Lærere, som have taget philologisk Examen, gives nogen, hvis Hovedstudium er f. Ex. Historie, og som deri giver en god og grundig Underviisning, saa er dette dog ingen Grund til at prise Indførelsen af den philologiske Examen; thi denne har da netop hindret vedkommende Lærer i at naae den større Dygtighed, som han ved at concentrere sine Kræfter paa eet Punct ellers kunde have naaet; og desuden havde Skolerne ogsaa ved den ældre Indretning, da kun Theologer bleve Overlærere og Rektorer, dog altid nogle dygtige Lærere i de ikke-philologiske Discipliner.

2.

De philologiske Skolediscipliner ere ved forskellige Leiligheder blevne hædrede med den Titel „Hovedfag“, medens de andre Discipliner have maattet noies med det simple Prædicat „Bifag“. Er da nu virkelig denne Rangordning retmæssig? eller kunne de nævnte Discipliner med Grund siges at være vigtigere Dese af Skoleunderviisningen end de

andre? har en Discipel erhholdt den fornødne Skoledannelse, naar han har lært at skrive en god latinisk Stil og kan tillige godt oversætte og forstaae (Forstaaelsen er vel i Almindelighed overfladisk nok) nogle latiniske og græske Forfattere, uagtet han i alle de andre Discipliner kun er kommen saa vidt, at han kan epramse en Mængde Enkeltheder, som han næsten ganske mekanisk og uden synderlig Interesse har indpræntet i Hukommelsen?

Svad nu for det Første den egentlige Sprogunderviisning angaaer, saa er det nu rigtignok sandt, at der ved gives Keilighed til Tænkningens Uddannelse i visse Retninger f. Ex. at finde Forskiel og Lighed, overordne og underordne Begreber o. s. v., men dermed er Valget af de døde Sprog som Underviisningsgjenstand ikke retfærdiggjort, ja man kunde endog med Grund sige, at Valget var i denne Henseende i høieste Grad urimeligt og uforsvarligt, da det samme Resultat ligesaa godt kunde opnaaes ved et ordentligt Studium af et af de nyere Sprog og Modersmaalet (og dette Studium vilde desuden ogsaa paa andre Maader være frugtbringende). Dette maa indrømmes af Enhver, hos hvem Interessen for græske og latiniske Glosor ikke har opslugt al anden Interesse. Til yderligere Stadfæstelse ville vi anføre et Par Citater af Professorerne Hjorts og Lützens Programmer til den offentlige Examen i Sorøe Academies Skole (1829 og 1830); Hjort siger i sit Program Pg. 32: „Men, dersom de (de nyere Sprog, Tydsk og Fransk) i Skolen ogsaa behandles grammaticalsk og Stiløvelser deri foretoges, vilde de betydeligt bidrage til Disciplens formelle Uddannelse. Mange troe, at dette ikke forholder sig saa, men det er saa sikkert, at man endogsaa maa antage det for afgjort, at en tilstrækkelig og ikke empirisk, men methodisk Underviis-

ning i de nyere Sprog kunde udrette Alt, hvad man overhovedet kan vente sig af Sprogstudium, undtagen naturligvis den mulige Forskjel, som kunde vise sig mellem Virkningen af de læste Bøgers Indheld." Prof. Lütken siger i sit Program Pg. 34: „Hvad isærdeleshed Sprogene aagaer, da er der ingen Grundighed i den Paastand, at fremmede og gamle Sprog skulde i denne Henseende (o: som Dannelsesmidler) have noget Fortrin for de nyere og Modersmaalet. For det Første er det en Fordom at holde et Sprog for lettere eller sværere end et andet, thi, naar et Sprog i een Henseende (f. Ex. i dets Declination) er lettere end andre, tiltager igjen Bestemtheden i andre Retninger (f. Ex. i Præpositionernes Brug og i alle Fald sætter Forstanden ved den bortfaldende materielle Vanskelighed sig strax nye og høiere Fordringer, der saaledes give Maalestoffet for det, som skal præsteres. Ogsaa Modersmaalet selv, om det endog antages uden Underviisning og Studium at besiddes tilfulde, tilbyder først da et udtømmeligt Ferraad af interessante Undersøgelser og Sammenstillinger." Kan Nogen fremsere nogen fornuftig Indvending mod disse Sætninger? nei, de ere sikkert aldeles ugjendrivelige. Og gjore vi os selv det Spørgsmaal, hvorvidt da egentlig denne latinske Underviisnings dannende Kraft gaaer, saa maae vi vel tilstaae, at Sprogforskeren kan som saadan lægge megen Skarpsindighed for Dagen ved sine Sprogundersøgelser; men ved Underviisningen i Latin og latinsk Stil er det saa godt som aldrig Tilfældet, at Disciplen selv ledes til at abstrahere Regler, finde Forskjellen mellem synonyme Ord o. s. v., men Alt dette siges ham uden videre; og paa Grund af det latinske Sprogs mangfoldige Særegenheder og Afvigelser fra det danske Sprog kan det heller ikke godt være anderledes; thi

ellers gif det altfor langsemt med Underviisningen. Disciplen lærer altsaa slet ikke at kjende og selv at anvende den Methode, hvorved Resultaterne vindes, og deri skulde dog vel det egentlig Dannende ved Underviisningen ligge. Det Hele bliver da ikke til Andet end tomt Sukkommelsesværk. Saaledes kan der f. Ex. udfordres megen Tænk-
somhed til at bestemme Forskjellen mellem præsertim og imprimis, men, siger man nu Disciplen, at begge Ord kunne oversættes ved „især“, men, naar dette „især“ kan ombyttes med Ordet „tilmed“, saa maa det paa Latin hedde præsertim, i andre Tilfælde derimod imprimis, saa er Anvendelsen overmaade simpel. Valgte man derimod istedetfor latinsk Stiil f. Ex. tydsk Stiil*), saa vandt man derved Tid til at anstille mange interessante Undersøgelser og sammenligne de forskjellige Sprog med hinanden (men Sammenligningen skulde ikke være blot empirisk); og en saadan Underviisning vilde netop den tænkende Discipel meest sætte Priis paa. — Ogsaa i en anden Henseende

---

*) At den samme Tænkingsuddannelse kan finde Sted ved at skrive tydsk Stiil som ved at skrive latinsk Stiil, derom kan Enhver let overbevise sig endog ved blot at gjenneblade et godt tydsk Lexicon, hvor han da snart vil bemærke mange Afvigelser fra det danske Sprog, mange særegne Udtryksmaader. Det latinske Sprog har vel flere Afvigelser, men netop denne større Mængde gjør de latinske Stiiløvelser til blotte Sukkommelsesøvelser. At tilegne sig et levende Sprog i den Grad, at man ikke blot kan udtyde det Enkelte, men ved Læsningen modtage et levende Indtryk af hele Fremstillingens Tone, og i skriftlige Arbejder gjensprende Sprogets Aand, er allerede en meget vanskelig Opgave; i samme Grad at have tilegnet sig det latinske Sprog — saavidt er vistnok endnu ingen Dimitteret kommet. Ja endog i Moderensmaalet — hvor vanskeligt er det ikke ofte at udtrykke sine Tanker deri med fuldkommen Nøjagtighed!

maa et levende Sprog foretrækkes for et dødt, naar Talen er om Stilskrivning; det er nemlig vist og afgjort, at levende Sprogs Studium interesserer i Almindelighed Disciplene langt mere end døde Sprogs Studium; de ville langt hellere lære at skrive og tale Tydsk eller Fransk end Latin eller Græsk; men, naar nu en Discipel ikke kan bringe det til nogen synderlig Færdighed i at skrive latinsk Stil, hvilket netop kan have sin Grund deri, at han mangler Interesse for det døde Sprog, saa ledes let alle Vedkommende til at troe, at han er mindre skicket til Studeringer*) — ja dette maa i Grunden Enhver troe, som anseer det som noget uendelig Vigtigt at kunne skrive en latinsk Stil; dog var det muligt, at den samme Discipel kunde med Lethed og til Fuldkommenhed lære at skrive og tale Tydsk, fordi dette Sprog for dets uhyre Anvendeligheds Skyld eller af andre naturlige Grunde interesserer ham meest; og hvo tør da driste sig til at underskrive hiin Fordommelsesdom, blot fordi han ikke kan skrive Latin? Ingen, Ingen uden en Fanatiker. Ja, med fuldkommen Visshed tør vi paaftaae, at det aldrig vilde være faldet noget fornuftigt Menneſte ind at bruge de døde Sprog som Midler til Forstandens formelle Uddannelse og altsaa heller ikke gjøre dem til en Bestanddeel af den lærde Skoleunderviisning, naar ikke andre, heiere Hensyn kom til; det er nemlig vigtigt for dem, som skulle repræsentere Menneſte-

---

*) Vi forudsætte her, at en fuldstændig Underviisning bør gives i det mindste i eet Sprog; ogsaa antage vi det som afgjort, at Enhver, som ikke kan lære at skrive et eller andet Sprog, maa i Reglen anses uskicket til Studering; men at sælde denne Dom over En, fordi han ikke uden med Besværlighed kan lære at skrive netop latinsk Stil, dette ansee vi for urigtigt.

livets høieste, vigtigste, ædlestes Interesser, at kjende fra Grunden af Oldtidens Sæder og Tænkemaade, men dette kan ikke skee uden til en vis Grad at forstaae de Sprog, hvori de gamle Forfatteres Bærker ere skrevne; og saaledes er det da kun dette Diemed — grundig Kjendskab til Oldtidens Aand — der hjemler de døde Sprog en Plads i Skoleunderviisningen; i og for sig selv have de slet ingen Vigtighed, men kun som Midler til dette Diemeds Opnaaelse. Men nu paaatrænger der sig os et vigtigt Spørgsmaal, dette nemlig: hvorvidt skal Underviisningen deri drives? Det følger af sig selv, at Underviisningens Grændse maa bestemmes efter dens Diemed: Underviisningen maa drives saavidt, at dens Diemed opnaaes, men heller ikke videre. At forlange, at Enhver skulde i Skolen bringe det saavidt, at han kunde oversætte en hvilken som helst latinisk og græsk Bog, som havde nogen Værdi for Oldtidensforskeren, det var urimeligt, især i vor Tid, da man har Oversættelser nok, og Enhver, om han ogsaa er nok saa dygtig i Græsk og Latin, dog alligevel tyer til saadanne Oversættelser, med mindre han netop har i Sinde at prøve sin lingvistiske Dygtighed. En saadan Fordring vilde ene og alene være passende med Hensyn til Philologer; thi deres Kald er det netop at gjøre saadanne almeeninteressante Oldtidsskrifter tilgængelige for Tænkerne. Men i en anden Henseende er det meget vigtigt at kjende Noget til de omtalte Sprog, nemlig for i visse Tvivls-Tilfælde at kunne domme selvstændig, hvilket naturligvis ikke lader sig gjøre, naar man slet ikke kjender eller kan komme efter Tvivlens egentlige Grund. Saaledes har f. Ex. en Theolog, om han endog ikke kan saa meget Græsk, at han kunde fra først af have oversat det Nye Testamente paa Dansk, dog saamegen Nytte af det Græsk, han

har lært, at han kan bedømme, om der er tilstrækkelig Grund til at tvivle om Rigtigheden af en exegetisk Forklaring eller ikke; og er der tilstrækkelig Grund til Tvivl for ham, saa bliver han derved foranlediget til at bygge sin Tro paa bedre Grundvold. — Underviisningen i Græsk drives nu heller ikke videre i Skolen end dertil, at en Discipel kan ved Brugten af de fornødne Hjælpemidler, Vericon og Grammatik, oversætte en let græsk Bog; og endnu er det vist ikke faldet noget fornuftigt Menneske ind at forlange, at Disciplene i de lærde Skoler skulde øves i græsk Stilskrivning; Underviisningen i Latin drives derimod meget videre; hvorledes vil man kunne forsvare dette? er maaskee den latinske Literatur vigtigere end den græske? det eneste fornuftige Svar, som herpaa kan gives, er dette, at der eksisterer en stor Mængde latinske Skrifter, som ikke ere oversatte; men hertil kan igjen svares, at en stor Deel af disse har slet intet Værd; med Tiden blive mange af dem oversatte; og desuden var det en let Sag, at faae de vigtigste af dem oversatte srrar. Og skulde det desuagtet være hensigtsmæssigt, at drive Latinlæsningen noget videre end Græsklæeningen, saa følger deraf dog slet ikke, at det er nødvendigt at øve en Discipel i Stilskrivning, thi det samme Diemed, til hvis Opnaaelse Stilskrivningen da blev et Middel, lod sig uden Tvivl ligesaa let og med mindre Tidsanvendelse opnaae ved cursivisk Læsning af latinske Forfattere; og i ethvert Tilfælde kan den latinske Stil med Hensyn hertil slet ikke tilkomme den Vigtighed og overveiende Indflydelse, som nu tillægges den ved Examen artium. Der er dem, som mene, at det er en Modsigelse at forstaae et Sprog og dog ikke kunne skrive det til en vis Fuldkommenhed; hertil vide vi ikke at give noget bedre Svar end dette af Prof. Cütken (l. c. Pg. 59): „Get er

det at være saaledes gjennemdrevet i alle et Sprogs Particuliteter, at man ikke kan tage fejl deri, ikke engang hvor fund Sproglogik er lige tvertimod Observantsen. Hertil hører en langvarig og fast udelukkende Beskjæftigelse dermed, en Monomathi, der kan blive til Monomani og under alle Omstændigheder er en stor Daarlighed, naar man ikke har et bestemt Formaal, hvortil denne Correcthed er nødvendig. Men uden saaledes at have opstøvet alle Smaaligheder i Sproget eller stedsje at have dem paa rede Haand, kan man meget godt have Sproget inde i det Hele, kjende dets philosophiske Element, dets Forhold til andre Sprog o. s. v." — Til videre Oplysning og for at bekræfte Rigtigheden af dette Svar ville vi citere nogle Sætninger af et Brev fra Muret til Johannes Nicotius: "Multæ causæ sunt, Johannes Nicoti, vir clarissime, propter quas magnorum et illustrium virorum epistolæ expetantur. Sunt, quas sermonis nitor et elegantia et nativa quædam pulchritudo, nullo, ut videtur, artificio exulta, nullis pigmentis colorata commendat. Sunt contra, quæ et verborum et sententiarum minime vulgato genere cultum et artificium ostentent. Nonnullæ etiam ita scriptæ sunt, ut historiam quasi quendam contineant eorum temporum, quibus ii, qui illas scripsere, vixerunt. Atque hæc, sive a disertis et ingenuarum artium scientia expolitis hominibus prodierint, tanto cupidius leguntur; sive etiam ab iis, qui lepore ac festivitate dicendi caruerint, non tamen propterea negliguntur. Historia enim, ait Plinius, quoquo modo scripta delectat. Graves quædam et philosophicæ officii præcepta tradunt; falsas opiniones evellunt ex animis; quanta in virtute dignitas, quanta in vitiis turpitude sit, docent, quo in genere Seneca excellit." For at kunne oversætte og til Fuldkommenhed forstaae disse Sætninger er det nu slet

ikke nødvendigt at vide Forskjellen mellem *causa* og *ratio*, hvad *Casus propter* styrer, at *Conjunctiv* maa følge efter *sunt qui*, Forskjellen mellem *nativus* og *naturalis*, mellem *nonnullus* og *Synonymerne*, den bestemte Betydning af *careo*; Talemaaden *dignitas est in virtute* er overmaade let at oversætte, men for *Stilens Skyld* maa *Disciplen*, naar han træffer paa den i en latinisk Bog, indprænte den vel i Huskommelsen, (det Samme gjælder om Udtrykket: *ut videtur*). Man seer altsaa heraf, at Betingelserne for at kunne forstaae en latinisk Text slet ikke ere de samme som for at kunne skrive en latinisk Stil, men dertil udfordres langt Mere; og Grunden hertil er let at indsee; thi Sammenhængen er ved Oversættelsen en hyperlig Veileder til at fatte Skribentens Mening og gjer den omtalte „Opstoven af alle Smaaligheder i Sproget“ aldeles overflødig.

En flink *Dimitteret*, som tilfredsstillende vilde kunne oversætte en let græsk Bog, som han ikke før havde læst, og kunde perfect gjøre Rede for Alt, hvad der vedkom Forstaaelsen af samme, vilde dog ikke kunne skrive en let græsk Stil paa 20 Linier uden omtrent 50 Feil, hvilket altsaa er et Beviis paa, at der ikke udfordres nær saa Meget til Græsklæsning som til Græskskrivning, (at Forholdet mellem Græsklæsning og Græskskrivning i alt Væsentligt er det samme som mellem Latinlæsning og Latinskrivning, derom tvivler vel Ingen).

Resultatet af de anstillede Undersøgelser er altsaa dette, at Underviisningen i Latin ikke bør gaae synderlig videre end Underviisningen i Græsk, og at den folgelig bør indskrænkes en Deel — hvilken Paastand er lige modsat deres, sem mene, at Underviisningen i latinisk Stil er den lærde Skoleunderviisnings Alpha og Omega.

Sammenligne vi dernæst den philologiske Underviisning med Underviisningen i de reale Discipliner, saa maae vi paaataae, at, om man ogsaa stræber at gjøre Sprogunderviisningen saa interessænt som muligt, saa kan den dog ikke med Grund betragtes som noget Høiere eller mere Betydende, men snarere som noget Ringere eller mindre Betydende end den reale Underviisning, især Histories og Religionsunderviisningen, (naturligviis under den Forudsætning, at man ogsaa stræber at gjøre Underviisningen i disse Discipliner saa interessænt som muligt). Thi de reale Discipliner, foredragne paa den rette Maade, have tillige en forædlende Indflydelse og indvirke paa Menneskets hele Væsen; ved Underviisningen deri berøres Menneskets vigtigste Interessser; hvad heri forhandles ligger Mennesket langt nærmere end Sprogundersøgelser; og er Læreren Fremstilling kun klar og livlig, kan man være fuldkommen vis paa, at Disciplene ville lytte efter med spændt Opmærksomhed og ret af Hjertet glæde sig ved hvad der meddeles dem.

Men det er ikke den blotte Sprogunderviisning, der staaer tilbage for den reale Underviisning; em man ogsaa stræber at bringe Disciplene til at forstaae de græske og latinske Forfattere, de læse i Skolen, saa gielder dog ogsaa om denne Underviisning i Sammenligning med Histories og Religionsunderviisningen det Samme, som vi have sagt om Sprogunderviisningen, eftersom det Nærmere altid interesserer Mennesket mere end det Fjernere og kun den, som har Interesse for den nyere Tids Anliggender, kun han kan have en sand Interesse for Oldtidens; den sidste er, saa at sige, af en mere afledet Natur.

Men, naar vi nu da vide, hvad der meest glæder de Unge, hvorfor skulle vi da ikke — som man siger — følge

Naturens Vink og først og fremmest meddele dem en saadan Underviisning, hvorved Sandten for det Store og Betydningsfulde i Menneskelivet vækkes, hvorved de fele deres aandelige Liv — saa at sige — oploftet til en ny Potents, hvorved de kunne vinde en Landsstyrke og Sjælsstorhed, der sætter dem i Stand til at undgaae Pedanteriets Snarer og kun sætte Priis paa, hvad der har Værd i sig selv? Og naar Gud har givet de Unge Medtagelighed for noget Godt, hvorfor har han da vel givet dem den netop i den Alder, paa den Tid, uden for at de virkelig skulle modtage dette Gode i denne Alder? I mene, I som prise den philologiske Dannelse som det næsten ene Fornødne, at Ungdommen derved bedst forberedes for Universitetet; men saa burde I dog ogsaa kunne med Vished sige, at den, som i Skolen er slink in philologicis, ogsaa er dygtig til at gaae Embedsveien; thi ellers forledes Forældre til at bestemme deres Børn til Noget, som disse dog ikke due til; men nu viser Erfaring, at En kan være meget god til at skrive en latinisk Stil og tillige meget stupid i mange andre Ting; og heraf følger da, at Maalestokken for Bedømmelsen er aldeles upaalidelig. Ja, I kunne ikke engang vide, om I ikke netop ved Eders Methode have hos Mange qvalt Sandten for alt Stort og Værdifuldt (sef. Lütken l. c. Pg. 48: „en local Incitation virker ofte til det Heles Forstyrrelse“); havde I itide ledet Tænknin-gen i de forskjelligste Retninger, saa havde Fædrelandet maaskee mange flere dygtige og tænkende Mænd i alle Stænder at opvise end det nu har — og I havde da i ethvert Tilfælde Intet at bebreide Eder.

Paa Grund heraf maa vi da med Hensyn til de ikke-philologiske Discipliner gjere den samme Fordring, som vi gjorde ovenfor med Hensyn til de græske og latiniske Skrif-

ter, nemlig, at, hvad der læses, skal læses grundigt, forstaaes tilfulde, saa at „Disciplene hvert Dieblit kunne føle, de have vundet noget Vigtigt for hele Livet“ (Eitken l. c. Pag. 41); vi have ovenfor erklæret det for aldeles urigtigt, at lade Disciplene læse Ovids Metamorphoses og Virgils Æneide uden at vejlede dem til at forstaae det Læste; men Enhver, som indrommer Rigtigheden af denne Paastand, men ikke vil fordre det Samme ved Underviisningen i de andre Discipliner, vil consequent være nødt til at billige en saadan Underviisning i disse Discipliner, hvorved Disciplene synes, at det, man lærer dem, er noget kjedeligt Toi, ikke tjenligt til Andet end at bebyrde og plage Sukommelsen, bortstjæle den kostbare Tid, og som en Folge heraf ønske inderlig, at den Tid snart maatte komme, at de kunde overgive alt dette Sukommelsesværk til evig Forglemmelse.

5.

I dette Nummer ville vi søge at bevise Nødvendigheden af en Forandring med Hensyn til Valget af Lærer og Fordringerne til disse, og denne Forandring bør efter vor Formening gaae ud paa, at de fleste af de tilkommende Lærere skulle have opoffret sig ganske til eet af de Fag, som vi ansee for de vigtigste, og som en Folge heraf ansættes som faste Lærere ved Skolerne. Vi sige „de fleste af de tilkommende Lærere,“ hvorved vi altsaa tilkjendegive, at den interimistiske Ansættelsesmaade ikke er aldeles at forkaeste. Rigtignok kunne vi ikke billige deres Mening, som paastaae, at den interimistiske Ansættelsesmaade overhovedet er den bedste og hensigtsmæssigste, fordi Lærerne let kunne blive kjede af Skoleunderviisningen; vi have allerede hertil be-

mærket, at Skoleunderviisningen kan være en ligesaa interessant Væstjæftigelse som al anden høiere Underviisning; og i Sandhed, forsaavidt den valgte Lærer er i Besiddelse af den fornødne Dygtighed og har tilbørlig Interesse for Underviisning overhovedet, naar han tiltræder sit Embede, forsaavidt Faget tillige er interessant, og ydre Forholde ikke svække Lusten til Arbeidet eller hindre ham i at gjøre Underviisningen saa frugtbringende, som han ellers kunde og vilde gjøre den — under saadanne Forudsætninger er det os umuligt at troe, at en Lærer ved en lærd Skole lettere bliver fjed af sin Stilling end Andre i andre Embedestillinger; og at mange af de Fag, hvori der undervises i de lærde Skoler, ere i hoi Grad interessante, er vist; ogsaa tør vi paastaae, at en Lærers Stilling ofte frembyder langt behageligere Væstjæftigelser end andre Embedestillinger. Forsaavidt man derimod maa lade Lærerne leve i trange Kaar, paalæsse dem et stort Antal Timer og ikke kan sørge for at bortrydde de Hindringer, som stille sig i Veien for en kraftig Virksomhed — under disse Betingelser er det let at indsee, at Lærerne snart maae blive fjede af deres Stilling; og nægtes kan det vistnok ikke, at flere Lærere have for mange Underviisningstimer at besørge, saa at de efter endt Underviisning ofte ere ganske slove og uskikkede til alvorlige Væstjæftigelser; men en saadan Undertrykkelse af Tænkningen maa virke skadelig paa Underviisningen og gjør netop den Lærer, som har meest videnskabelig Sands, snarest fjed af Skolelivet; andre Lærere, som ellers leve meget økonomisk, trykkes haardt af Næringsforger og atter andre tvænge til mange videnskabelige Hjælpemidler, som de ikke kunne overkomme at forskaffe sig; (hvormange særdeles vigtige historiske og religiøse Skrifter mangle Bibliothekerne ikke?) Men saadanne ydre

Forholde bør naturligviis, saavidt muligt, forandres, naar det ellers paa anden Maade kan godtgjøres, at faste Læreres Ansættelse er nødvendig.

Men paa den anden Side maae vi dog indrømme, at Underviisningen i de nederste Classer er i nogle Fag temmelig triviel og ved en tilkommende Reform i det lærde Skolevæsen bør man tage Hensyn hertil og interimistisk ansætte for disse Fag og Classer et Par Lærere; saaledes kan f. Ex. Regning i de to nederste Classer, Historie og Geographi i nederste Klasse, og flere andre Discipliner uden mindste Skade overdrages til interimistisk ansatte Lærere; ja endog i de høiere Classer kan Mathematikunderviisningen godt bestrides af saadanne Lærere, forsaavidt der ikke skal fordres Mere af Dimittenderne end der for Tiden fordres; det Samme gjelder om Latin og Græsk, forsaavidt Underviisningen deri kun er indskrænket til Oversættelse og Analyse; fordres der derimod en grundig Indtrængen i Oldtidens Aand, en nøiagtig Forklaring af Mythernes Betydning o. s. v., saa maa dertil en egen fast Lærer ansættes, thi Mythologien er ikke en saadan næsten færdig Disciplin, som f. Ex. Mathematik, latinisk Grammatik, men kræver et mere vedholdende Studium og altid bedre og bedre Begrundelse. Ogsaa kunde Lærere i Fransk være interimistisk ansatte, thi fransk Stiilskrivning ansee vi som overflødig ved Siden af tydsk Stiilskrivning*).

Vi ville nu videre overveje, hvilke Fordringer der bør gjøres til Underviisningen i Historie, Religion og Mathematik, og undersøge, om Ansættelsen af faste Lærere i disse Discipliner er nødvendig.

---

*) For Resten have vi Intet at indvende, om man istedetfor tydsk Stiil hellere vilde indføre fransk Stiil.

Hvad nu Historien angaaer, da taler man tidt nok om, hvor Meget der er at lære af denne Disciplin; og i Sandhed, var der Intet at lære deraf, saa var det urimeligt at optage den i Skolen som Underviisningsgjenstand — men hvor Mange kunne vel sige, hvad de da egentlig have lært deraf! Der hører Tæntsomhed til at lære af Historien! men denne historiske Tæntsomhed erhverves kun ved Øvelse; naar skal Øvelsen da begynde? naturligviis naar Lusten og Interessesen er tilstede, da er det Tid at begynde (sm. Pag. 15). Men nu er Interessesen for grundige Betragtninger og characteristiske Skildringer af historiske Forholde og Begivenheder netop tilstede hos Disciplene i de øverste Classer, og heraf følger da, at Underviisningen i disse Classer bør svare til hün Interesse eller høiere Sandhed: være i Sandhed lærerig og dannende. Den Kjendegjæring, at Folk ofte have bragt det meget vidt i en enkelt Netning og dog robe en paafaldende Mangel paa Sandhed saavel for historiske som for naturvidenskabelige o. fl. a. Sager, gjør det netop tilraadeligt at begynde de historiske Tænkøvelser i den yngre Alder, saasnart Medtageligheden derfor er tilstede (sm. Pag. 15).

Hvad vi altsaa maae fordre af Lærerne i Historien, er en livlig og beskuelig Fremstilling af de Tildragelser og Forandringer, der have egentlig historisk Betydning, der fornemlig have medvirket til at give de forskjellige Tider deres bestemte Skikkelse; den historiske Fortælling maa, saa at sige, indeholde et poetisk Element; ellers kan den ikke vække tilbørlig Interesse. Men vi ville ikke blot have Historien fortalt, vi ville ogsaa have den fortolket og forklaret; det historiske Billede skal ikke modtages blot gennem Phantasien, men ogsaa gennem Tænkningen; forst derved kommer man til en Beskuelse af de forbigangne Ti-

ders sande Skikkelse. Disciplene bør ledes til Eftertanke over det Fortalte, til at overskue større Partier og Heelheder med deres Følger, til at gjennemtrænge og bedømme Begivenhedernes Character og Resultater. Ere nu disse Fordringer til Historicunderviisningen retmæssige, saa bør ogsaa Historielæreren kunne leve alene for sit Fag, uforskyrret af andre Hensyn; for at kunne give sine Disciple en saa grundig Underviisning har han altid Nok at tænke paa; thi 1) er det historiske Studium allerede vidtloftigt nok, forsaavidt det blot indskrænker sig til at tilegne sig, hvad Andre have udfundet eller udtænkt; og 2) er denne Disciplin af en saadan Bestaaffenhed, at den altid giver Anledning til dybere og dybere Undersøgelser; hver enkelt Deel frembyder et næsten uudtømmeligt Stof til Betragtninger (anderledes er det derimod f. Ex. med en mathematisk Sætning; naar Bevist er ført og forstaaet, saa er der Intet mere at tænke ved den Sætning). Eigesaa godt som man derfor forlanger, at en Præst skal have valgt Religionen til sit Hovedstudium, en Dommer Jurisprudensen o. s. v., ligesaavel begrundet er den Fordring, at Historielæreren i de lærde Skoler skal have valgt Historien til sit Hovedstudium. Heller ikke maa man glemme, at Historielæreren tillige skal være Lærer i Geographi; og ogsaa denne Disciplin kræver megen Forberedelse, naar den skal læres paa den rette Maade. Men for at en saadan Underviisning i Historien kan komme i Gang, vil det endvidere være nødvendigt at opgive en Mængde Narskal, Navne og smaa Begivenheder, hvormed nu Sukommelsen til ingen Nytte overlæses, og tillige at udfærdige en Instrux for Examinatorennes Vilkaarlighed at spørge om hvad dem behager, saa maa enhver Lærer være forberedt

paa hvilket som helst Bagatel-Spørgsmaal og derfor indprænte sine Disciple Meget, som de selv ofte ansee for unyttigt, og hvori Disciplene maaskee ogsaa slet ikke ville blive examinerede. Det Samme gjælder om Geographien, hvoraf de to Erediedele kunde og burde bortfalde; physisk og mathematisk Geographi burde da træde i Stedet.

Hvad nu Religionsunderviisningen angaaer, da tage vi kun Hensyn til de 2 øverste Classer, thi, hvad de 2 nederste angaaer, da kan Religionsunderviisningen i disse vel ligesaa godt bestrides af interimistisk ansatte Lærere som i alle Landets øvrige Skoler (Catecheterne ere jo i Realiteten kun interimistisk ansatte Lærere). Spørge vi os da nu selv om, hvilke Fordringer der med Rette kunne gøres til Underviisningen i Religion i de 2 øverste Classer, saa kunne vi ikke Andet end finde det fuldkommen rigtigt, hvad Marheineke herom bemærker i Fortalen til sin Lehrbuch des christl. Glaubens Pag. VI: „Der Uebergang aus dem christlichen Catechismus in die mannigfaltigsten Kreise des Wissens von ganz anderm Inhalt ist seiner Natur nach so schroff und abschneidend, daß, wenn die Religion da nicht fortwährend ein Hauptbestandtheil des höheren Unterrichts bleibt, die traurigsten Folgen davon kaum zu verhüten sind....; es wird auch in den Gemüthern unausbleiblich eine Leerheit und Lücke entstehen, in der sie, von dunkeln Gefühlen aller Art unablässig bewegt, von jeder Excentricität, sei sie politischer oder religiöser Art, sei sie frivol aufgeklärter oder sentimental pietistischer Art, leicht erfaßt und zu deren willigen Werkzeugen gemacht und gebraucht werden können. Eigeledes Pag. IV: Die gegenwärtige Bildung in allen andern Beziehungen des Lebens, der Kunst und Wissenschaft überhaupt verlangt auch in Ansehung der Religion eine Vermittelung, welche die Beschäftigung damit zwar nicht

zur einzigen Lebensbestimmung, aber doch zu einem wesentlichen Mitbestandtheil des geistigen Lebens macht. Was diese Gebildeteren von tieferer Nahrung des Geistes suchen, kann durchaus nicht das allein sein, was sie durch Andachtsbücher aller Art, vornehmlich aber durch Lesen der Bibel und durch Betrachtung des Wortes Gottes in der Gemeinde erreichen können und, wenn sie Frömmigkeit haben, sich anzueignen nicht unterlaßen werden, sondern auf dem Wege einer an die bestimmte Stufe der Bildung ihres Bewußtseins sich anschließenden Erkenntniß wollen sie hineingeführt sein in das Heiligthum des christlichen Glaubens....; ihr Denken wollen sie in Uebereinstimmung gebracht sehen mit solchem unendlichen Inhalt.“

Gre nu disse Fordringer retmæssige, saa kan det ikke nægtes, at den Lærer, der skal foredrage Religionen paa den antydede Maade, vil have Meget at sætte sig ind i; om han endog har absolveret theologisk Examen med bedste Character, saa vil han dog ikke i det første Nar kunne tilfredsstille sig selv; mangenen Anskuelse og Beviisforelse, som tilfredsstillede ham, da han tog Examen, tilfredsstiller ham ikke mere i den modnere Alder; han har forkastet dem og maa nu arbejde selvstændig, fra Grunden af gjennemtænke og bearbejde Religionens Læresætninger; men det tager Tid. Og saa — naar nu det Tidspunct er kommet, at han kunde fuldkommen præstere, hvad han forlanger af sig selv, og hvad Andre med Rette kunne forlange af ham, saa er han nedt til at søge Forslyttelse, og saaledes blive hine Fordringer næsten aldrig opfyldte. Men lad os antage, at der var en Religionslærer ved en Skole, som forstod at give en grundig Religionsunderviisning, vidste at gjendrive alle Tvivl og saaledes forud væbne sine Disciple mod alle de Angreb, der ere eller blive gjorte paa den christelige Troes Grund-

lærdomme, lad os antage, at han deri fandt en saa kjær
 Beskæftigelse, at han nodig vilde ombytte sin Stilling med
 en anden, saa kan der dog vel ingen Tvivl være om, at
 han ogsaa burde gageres saaledes, at han kunde blive ved
 Embedet; indirekt at tvinge en saa dygtig Lærer til at for-
 lade sin Virkekreds og i hans Sted indsætte en anden, som
 endnu har Meget at ordne, antager Meget og forkaster
 det igjen, inden han bliver fuldkommen fast i sine Anskuel-
 ser — det er det Samme som at foretrække en ufuldkommen
 Underviisning for en grundig. Og at der efter den theo-
 logiske Examen maae hengaae nogle Aar, inden den fuld-
 komne theologiske Modenhed indtræder, det veed enhver
 Sagkyndig; Religion er og bliver altid Noget, som mere
 tilhører den ældre Alder. Den, som læser til Examen, han
 læser meest for Examen, seer mest hen til hvad der kan
 tjene til at forskaffe ham en god Character; hans theologiske
 Studium er ham mere et Gramensanliggende end et Hjer-
 tensanliggende; de Spørgsmaal, han opkaster sig eller øn-
 sker besvarede, ere især saadanne, som kunne gøres ham til
 Examen; naar et Svar eller Raisonnement kan bruges til
 Examen, saa lader han det gjælde som rigtigt og indpræn-
 ter sig det vel, for i paakommende Tilfælde at kunne gjøre
 Brug deraf; bevises paa en Forelæsning f. Ex. det absolute
 Væsens Selvbevidsthed ved følgende Raisonnement: „Var
 det absolute Væsen ikke selvbevidst, saa var det ikke sig selv
 mægtigt, altsaa ikke absolut“, saa kan et saadant Beviis
 være meget brugbart til en Examen, især hvis Opfinderen
 tillige er Examinator; men med sig „speculativ“ Passiar
 lader ingen ældre Lærer, for hvem de religiøse Spørgsmaal
 have Betydning for Livet, sig noie; og Disciplene vilde
 nok ogsaa snart sige ham, naar han kom til dem med et
 saadant Beviis, at de ikke følte sig derved overbeviste,

derfem Læreren ellers for Næsten ikke ved overdreven Streng-
hed havde vidst at tilintetgjøre af Ytringsfrihed.

Indrømmer man da nu, at det vilde være urigtigt at
nede en ældre, dygtig Lærer til at vige Pladsen for en
yngre, mindre dygtig, saa indeholder denne Indrømmelse
tillige den Tilstaaelse, at det er rigtigst at sørge for, 1)
at dygtige Religionslærere kunne blive ansatte og 2) at
de ogsaa kunne blive ved Embedet. At faae dygtige Lærere
valgte, kan ikke være saa vanskeligt, thi man behøver blot
at bestemme, at den theologiske Candidat, som vil ansættes
som Religionslærer, skal i Terveien helde 2 Prøveforedrag,
det ene beregnet paa Underviisningen i øverste Klasse, det
andet paa Underviisningen i anden Klasse; og, naar man
da tillige gagerer dem bedre end hidtil, saaledes at de til
enhver Tid kunne omtrent have det Samme, som de kunde
vente at faae ved at betræde den geistlige Bane, saa vilde
man nok faae Ansøgere. For at imidlertid Censuren af
hine Prøveforedrag ikke skulde blive vilkaarlig og altsaa
upaalidelig, var det rigtigst, at den ikke blot bestod i Cha-
ractergivning, men Censurerne skulde noigtig gjøre Rede
for, hvilke Fortrin eller Mangler, de fandt ved Foredragene.
Derved vilde det da vise sig, om en valgt Censur duede
til at censurere eller om han burde afløses af en duedigere.

Spvad nu endelig Mathematikunderviisningen angaaer,
da kan Alt her gjerne blive ved det Gamle, forsaavidt der
ikke skal fordres Mere heri end der for Tiden fordres.
Imidlertid maa det dog bemærkes, at det først er Løsning-
gen af mathematiske Opgaver, der gjør denne Disciplin ret
interessant for Disciplene, men, for at disse Dvælses ikke
skulle være overladte til de enkelte Læreres Godtbefindende,
saa bør der vistnok indføres skriftlige Prøver i Mathematik
ved Examen artium. Endskjondt man nu heller ikke med

Hensyn hertil kan med Grund paaستااع, at Ansættelse af faste Lærere er nødvendig, saa vil den dog blive det, hvis Mathematiklærerne tillige skulle være Lærere i Naturvidenskaber; at disse maatte blive optagne med i den lærde Skoleunderviisning, have Mange ønsket; og dertil synes disse Discipliner ogsaa at være ligesaa vel berettigede som alle de andre (sml. Pag. 19).

Imod det Anførte kunde det maaskee falde En og Anden ind at gjøre den Indvending, at, da det dog ofte hændes, at der ere Lærere ved en Skole, som ikke have fulgt med Tiden og derfor heller ikke meddele en saa grundig Underviisning, som man kunde ønske, saa vil det Samme vel ogsaa i Fremtiden finde Sted og altsaa blandt de ansatte Lærere altid findes nogle, som kunne trænge til at blive afstøtte af yngre og dygtigere. Er nu dette Raisonnement en gyldig Indvending mod de ovenfor anstillede Undersegelser? Vi kunne let overbevise os om, at Indvendingen ikke har Meget at betyde; thi, naar man ved Indretningen af de Examina, som de faste Lærere skulle underkaste sig, noie tager Hensyn til hvad man vil have udrettet i Skolerne, naar de vordende Religionslærere for deres Ansættelse holde saadanne Provesforedrag, som vi ovenfor have foreslaaet, naar man ved Valget af Lærere ikke lader sig lede af uvedkommende Hensyn, men kun ser paa den større Dygtighed, naar man paa lægger Lærerne at gjøre udførlig Rede for Methoderne, de bruge ved Underviisningen, naar man forsyner Bibliothekerne med gode Hjælpe-midler og tillige sørger for gode Skolebøger, naar overhovedet et levende Berelvningsforhold finder Sted mellem Overbestyrelsen og Lærerne — saa har man aldeles Intet at frygte. Og skulde der desuagtet findes udygtige Lærere ved Skolerne, saa er denne Udygtighed kun et Product af

Tidkaanden; ogsaa ved Universiteterne maa til visse Tider sand Videnskabelighed vige for Pedanteri og tomt Formel- og Medevæsen; man slaaer da om sig med Gleskler og Stiford og river hovmodig ned paa befindige Mænd, som ivrig have søgt Sandheden, eller man indlader sig i de smaaligste Undersøgelser om rene Bagateller; men vi have endnu aldrig hørt Nogen yttre, at det af den Grund vilde være rigtigst at oprette interimistiske Professorater.

4.

Al det Foregaaende følger altsaa, at der herefter bør være 4 faste Lærerpladser ved enhver af de lærde Skoler, nemlig: 1) en philologisk Lærerplads; den philologiske Lærer paaligger det fornemlig at forklare for Disciplene i de 2 overste Classer de græske og latinske Digtere (han skal især give dem en grundig Underviisning i Mythologi og overhovedet vejlede dem til at forstaae den græske og romerske Oldtid); til ham bør tillige Underviisningen i Tydsk og tydsk Stiil i de 2 overste Classer overdrages, thi man maa antage, at det hører til Philologens Kald at kjende mere end eet Sprog tilbunds. Efter disse Fordringer til den philologiske Lærer bør da den philologiske Embedsexamen indrettes. De Timer, som den philologiske Lærer vil behøve til sine Hovedfag, kunne anslaaes til omtrent 18 Timer om Ugen*). 2) En Religionslærerplads; denne besættes med en theologisk Candidat, som for Ansættelsen maa have holdt 2 Provesforedrag (sml. Pag. 24).

*) Vi lade her og i det Følgende den for Menne lærde Skole for Aaret 1842 approberede Lektionstabel gjælde som Normallectiønstabel.

Til Religionslæreren kunde ogsaa Underviisningen i dansk Stil i de 2 øverste Classer overdrages (ogsaa heri bør en lille Prøve anordnes*). Læretimerne i Religion (gjeennem alle Classer) og i Dansk i de to øverste Classer kunne anslaaes til omtrent 16 om Ugen. 3) En historisk-geographisk Lærerplads; den, som vælges til dette Lærerembede, maa i Forveien have underkastet sig en historisk-geographisk Examen, som bør være indrettet ganske efter Skolernes Løb og de Fordringer, der maae gøres til Lærerne i disse Discipliner (Den historiske Critiker, som har Lyst til at fordybe sig i en Mængde specialia og specialissima, er ikke altid tillige den aandrige Betragter af universalhistoriske Begivenheder efter deres indre Betydning). De historiske Læretimer for de 3 øverste og de geographiske for de 2 øverste Classer kunne anslaaes til omtrent 13 om Ugen. 4) En mathematisk-naturvidenskabelig Lærerplads; Underviisningen i Mathematik i de 2 øverste Classer og i Naturvidenskaberne i alle 4 Classer kan antages at ville medtage omtrent 12 Timer om Ugen.

De anførte Læretimer, som tilsammen udgjøre 59, ere saadanne, som alene kunne eller skulle bestrides af faste Lærere. De øvrige Læretimer (Timerne til Sang, Gymnastik, Tegning, Calligraphi fraregnede) udgjøre omtrent 69 om Ugen; af disse kunne 13 bestrides af de faste Lærere, dersom man kun vil lade dem læse 3 Timer daglig; for

---

*) Man har villet have Underviisningen i Moderemaal overdraget til Lærerne i Latin, men fordi det kan være godt ved Oversættelser fra Latin paa Dansk at bringe Disciplene til med Færdighed og Correcthed at udtrykke sig i Moderemaal, deraf følger ikke, at begge Fag bør være forenede under een Lærer. Udmerkede latinske Stilister skrive i Almindelighed deres Moderemaal slet.

de tilbageblevne 56 Timer behøves da 2 interimistisk ansatte Lærere. Vil man derimod forlange, at de faste Lærere skulle læse 4 Timer daglig, saa kunne de paatage sig 37 ekstraordinære Timer; til de tilbageblevne 32 Timer behøves da een interimistisk ansat Lærer; men, skulde dette Timeantal anses for at være for stort for een Lærer, saa kunde man ogsaa overdrage nogle saa af disse 32 Timer til en Time lærer. Da det dog ofte vil være Tilfældet, at en ældre Lærer formedelst Svagelighed ikke kan overkomme at læse 4 Timer daglig, saa maa 2 interimistiske Læreres Ansættelse vel anses som nødvendig. At den daglige Underviisningstid for de faste Lærere ikke bør overskride 4 Timer, mene vi med Grund at kunne paastaa; til Forsvar herfor bemærke vi Følgende: 1) Man maa anses det for meget vigtigt, at de faste Lærere kunne anvende nogle Timer daglig til at fortsætte deres Studeringer; jo mere videnskabelig dannede de ere, desto bedre ville de bruge deres Fritid: de ville længes efter den ikke for at døve eller more sig, men for at tænke; og 2) nytter det ikke, man tæller Dagens Timer og siger: „men enhver Lærer, som læser 5 Timer hver Dag eller nogle Dage, har dog altid 7 Timers Fritid;“ thi man maa lægge Mærke til, at i de 2 Middagstimer er i Almindelighed Ingen oplagt til alvorlige Studier; strax efter endt Skoletid, Formiddag og Eftermiddag, trænger Læreren til Recreation og Hvile, og dertil medgaaer et Par Timer; de Spisetider, som ikke indtræffe i de omtalte Hvile- og Middagstimer, optage vel en Time (i al Fald kunne vi med Bestemthed sige, at disse Spisetider tilligemed andre mødende Hindringer tage en Time bort fra Studeringerne). Af de 7 Timer have vi altsaa kun 2 tilbage; men nu gives der for Enhver altid en vis Tid paa Dagen, hvori han især er oplagt til Tænk-

ning; indtræffe nu for en Lærer de 2 Timer ikke i den Tid, da han bedst kunde benytte dem, saa kan man med Grund sige, at han har næsten slet ingen Tid tilovers til at fortsætte sine Studeringer. Jo mindre derimod Læsetiden paa Skolen er for Læreren, desto mindre kan ogsaa Recreationstiden være. — For Resten vide vi ret vel, at der gives Udskillige, selv blandt de Lærde, som ik'c have noget synderligt høit Begreb om Studering og derfor heller ikke finde det vanskeligt at studere, til hvad Tid det skal være; og at disse ville ansee vor Fordring som urimelig, det finde vi netop ganske rimeligt.

Hvad nu Gageringen angaaer, da mene vi, at de faste Lærere (vi tage her ikke Hensyn til Rektorgagen) bør begynde med 500 Rbd. og ende i det mindste med 1300 Rbd., hvilken Sum Ingereslev har foreslaaet som Gage-Maximum for Overlærere. Men efter vor Mening var det rigtigst at ophæve den nuværende Indretning med særegne Overlærerposter, men hellere lade Lærerne efter Alder og Tjenestetid faae Sagetillæg og tillige gjøre Prædikaten „Overlærer“ til en Hæderstittel for ældre og dygtige Adjuncter (ved samme Skole kunde der da godt være flere Overlærere med forskjellig Gage). En saadan Foranstaltning vilde især af den Grund være hensigtsmæssig, fordi mange Lærere da ikke vilde være nødte til at forlade et dem maaskee meget hjært Opholdssted; men enhver menneskelig Indretning, ved hvis Ophævelse det maa erkjendes, at Intet tabes, men Noget vindes, har ingen Ret til at existere. — Gjennemsnitsværdien af de aarlige Gager for 3 faste Lærere (Rektorgagen ikke medregnet) kan passende anslaaes til 3000 Rbd.; lægges nu hertil Rektorgagen, som efter vor Mening bør stige fra 1300 Rbd. til 1500 Rbd.

(foruden fri Bolig v. s. v. *) og hvis Gjennemsnitsværdi altsaa kan anslaaes til 1400 Rbd. aarlig, saa bliver Summen af de aarlige Gager til de 4 fast ansatte Lærere ved hver Skole omtrent 4400 Rbdlr.; til de 2 interimistisk ansatte Lærere medgaaer aarlig en Sum af 1000 Rbd. (500 Rbd. til hver) eller 800 Rbd. (400 Rbd. til hver); men paa Grund af Classedelingene vilde det maaskee ofte blive nødvendigt at have 3 interimistisk ansatte Lærere, til hvis Gagering der da vilde medgaae 1500 eller 1200 Rbd. aarlig. Summen af de aarlige Udgifter til de faste og de interimistisk ansatte Læreres Gagering kan altsaa for hver Skole anslaaes til i det mindste 5600 Rbdlr. og i det høieste til 5900 Rbdlr. At udrede disse Udgifter synes ikke at være saa vanskeligt, naar man blot nedlægger 2 Skoler og lader Soree Skole ligesom de andre rige Skoler indskyde en til dens Rigdom svarende aarlig Sum i den almindelige Skolefond (og herimod er der vel Intet at indvende i juridisk Henseende). De faste Gager og personlige Tillæg til samtlige Lærere ved de 15 lærde Skoler (Tidslærerne ikke medregnede) vare i Budgettet for 1841 calculerede til 70,000 Rbd. (multipliceres de anførte 5600 Rbd. med 13, saa udkommer der 72,800 Rbd.; multipliceres 5900 Rbd. med 13, saa udkommer der 76,700 Rbd.)

Svad Rektorembedets Besættelse angaaer, da maa hertil en af de faste Lærere vælges og ved Valget bør det ikke komme i Betragtning, om en er Lærer i Latin eller Græsk, Historie eller Mathematik eller Religion, men alle faste Lærere skulle kunne vælges, naar de for Resten i andre

---

*) Naar Gage-Minimum ansættes til 1300 Rbd., saa er der intet Ubilligt i at ansætte Gage-Maximum kun til 1500 Rbd. Gage-Minimum for Rektorer er nu for Tiden 1000 Rbdlr.

Henseender ere dertil kvalificerede. I sin Bog „om det lærde Skolevæsens Tilstand i nogle tydske Stater og i Frankrig“ har Mag. Ingerslev derimod erklæret „den nuværende philologiske Embedsexamen for en i det Hele passende Examen for Rectorer“ og til Forsvar for denne Paa- stand anført følgende Grunde: 1) „Underviisningen i de gamle Sprog er den vigtigste Deel af den lærde Skole- underviisning;“ at denne Mening ikke er andet end en Fordom, tree vi tilstrækkelig at have godtgjort; 2) „Vi- sningene ved philologisk Embedsexamen tjene til at sætte en Rector i Stand til at have en Mening om en Lærers Underviisning, om det Timeantal, hine Fag skulle have o. s. v. Hvorledes skal en Rector have en Mening her og f. Ex. domme om en Lærers Fremgangsmaade, naar han slet ikke kjender til Faget?“ Men enhver Rector har dog, saavidt vi vide, engang underkastet sig Examen artium og 2den Examen og besidder altsaa vel ogsaa „nogen“ Ind- sigt i de saakaldte Visfag. — Overhovedet kunne vi ikke tillægge Rectorembedet den Betydenhed, som enkelte Rec- torer have villet tillægge det; thi forudsætte vi, at alle de ansatte Lærere ere dygtige og tænkende Mænd, saa kan en Rectors Virksomhed kun bestaae i et ydre Tilsyn med Underviisningen, og i denne Henseende er der Intet at indvende imod, at Lærerne ved Lovbestemmelser stilles i et underordnet Forhold til ham; men hvad det Indre ved Underviisningen angaaer, da var det taabeligt ved Lovbe- stemmelser at forordne, at den ene Lærer skulde være den andens Lærling, saa ofte denne vilde paatage sig at under- vise ham, thi det aandelige Forhold mellem Rectoren og de andre Lærere er — under den angivne Forudsætning — i Virkeligheden ikke noget Superioritets- eller Subordina- tionsforhold, men et coordineret (de kunne ved Omgang

og Samtale altid lære Meget af hinanden, den yngre Lærer af den ældre og omvendt). Enhverfømhelst controllerende Myn-
dighed af den Art vilde forstyrre det rette Forhold, virke
skadelig paa Underviisningens Gang, og Læreembedet blev
da dobbelt byrdefuldt. Man har nu rigtignok talt Meget
— vidt og br. dt — om Misgreb af de begyndende Lærere
og med Hensyn dertil gjort adskillige Forslag; men saa
vidt er man dog ikke kommen i sin pædagogiske Tver, at
man specielt har angivet, hvori da disse Misgreb egent-
lig bestod, hvilket dog burde skee dersom Sagen virkelig er
saa farlig, som den er bleven udgivet for at være; men
hvad der har afholdt fra en saadan detailleret Angivelse,
var maaskee en hemmelig Frygt for, at Læseren da skulde
komme til at tænke paa de gamle Ord: "parturiunt montes,
nascetur ridiculus mus." Man har nu, for at afværge
Misgreb i Fremtiden, foreslaaet, at Lærerne skulle herefter
tage Examen i Pædagogik og Methodik, Rektorerne skulle
veilede den begyndende Lærer, og en af Overbestyrelsens
Medlemmer skal føre et stadigt Tilsyn med den hele Detail
af Underviisningen og formedelst et omhyggeligt pædago-
gisk Studium bestandig virke for Skolevæsenets Forbedring
ved hensigtsmæssige Foranstaltninger. Hertil gjore vi føl-
gende Bemærkninger: 1) mange af Pædagogikens og Metho-
dikens Regler og Forskrifter ere aabenbar urigtige; om
mange kan der disputeres pro og contra i det Uendelige;
2) de værste Misgreb ere de, som have deres Grund i et
ufjærligt Sindelag — dem kan ingen Pædagogik afværge;
3) en sagkyndig Overbestyrelse vil let kunne forfatte en
Fortegnelse over de virkelige (ikke indbildte) Misgreb, som
man anseer som uundgaelige for den begyndende, i den
pædagogiske Viisdom uundviede Lærer; denne Fortegnelse
(som naturligviis ikke skal være et blot Register) kan den lade

trykke og uddele Exemplarer deraf til Lærerne. En saadan Foranstaltning (der maa anses som hensigtsmæssig) vil gjere alle de andre Planer og Indretninger ganske overflødig (uden Nødvendighed skal man ikke bebyrde Folk med nye Examina og allermindst med saadanne Examina, hvor Vilkaarlighed har frit Spillerum; ikke heller skal man uden Nødvendighed forbyde Nogen at vælge til sin Lærer og Vejleder, hvem han vil).

Svad Oprettelsen af Gymnasier angaaer, da mene vi, at, naar Underviisningen i de lærde Skoler bliver saaledes indrettet, som vi have foreslaet, saa er den lille Examen philologicum for største Delen overflødig og kan altsaa uden Skade ophæves; vi sige „for største Delen“, thi de mathematisk Discipliner, som gjenemgaaes til denne Examen, kunne ikke falde bort; til disse bør da efter vor Mening det første Fjerdingaar efter Examen artium anvendes (skulde disse Discipliner gjenemgaaes i Skolen, saa vilde dette vist medføre en utilbørlig Forlængelse af Skoletiden). Til Examen philosophicum kunde der altsaa anvendes 3 Fjerdingaar.

Det sidste Spørgsmaal, vi her ville fremsætte og besvare, er dette: om der ikke kan gjøres Noget for at forbedre de allerede ansatte Læreres Kaar, uden at den foreslaede Reorganisation derved lider nogen væsentlig Indskrænkning? Den største Deel af de som Adjuncter ansatte Lærere ere theologiske Candidater; at flere af disse i Grunden ikke have saa megen Lyst til Skolefaget, men hellere ville ansættes i geistligt Embede, selv om Skoleembedet kunde skaffe dem den samme aarlige Indtægt, som de som Præster nogensinde kunne vente at faae, dette tør vi vel ansee som en afgjort Sag. Disse Lærere bryde sig da ikke saa meget om nogen Gageforhoielse; men det vilde være dem langt kjærere, om man gjorde det lettere for dem

at blive ansatte i geistligt Embede. Hvad derimod de andre theologiske Candidater angaaer, som muligviis have større Lyst til Skolefaget og — under for Resten lige Bilskaar — helst ville blive i den Stilling, hvori de ere, da maa man vistnok hos dem forudsætte den fornødne Dygtighed; og, fandt man nu virkelig ved noiere Undersøgelse, at nogle af disse Lærere ere dygtige Historielærere, andre dygtige Religionslærere o. s. v., kort sagt, enhver af dem dygtig i et af de Fag, for hvilke vi ville have faste Lærerpladser oprettede, saa burde de ogsaa ansættes som faste Lærere; indirect at nøde dem til at gaae bort, vilde være i høi Grad urimeligt; deres faste Ansættelse vilde netop være aldeles congruent med Skolernes sande Tarv. Vi troe isvrigt ikke, at der er nogen Grund til at frygte for, at Concurrenternes Antal vilde i dette Tilfælde blive for stort, thi de fleste af de Lærere, hvorom her Taler er, foretrække uden Tvivl Ansættelse i geistligt Embede (thi ved at ansættes som faste Lærere maatte de tillige forpligtes til at blive i Lærerembedet i flere Aar).

Hvad nu de Adjuncter angaaer, som tillige ere polytechniske Candidater, da følger det naturligviis af sig selv, at det vilde være aldeles uforsvarligt ved Besættelsen af de faste Lærerpladser i Mathematik og Naturvidenskaber, hvis Oprettelse vi ovenfor have foreslaaet, at tilside sætte disse for meget yngre Candidater; enhver af disse Lærere vil uden Tvivl kunne præstere Alt, hvad der med Grund kan forlanges af dem. At de philologiske Læreres Stilling og Aaar bør i Gætt og Alt være lige med de andre fast ansatte Læreres, følger ligeledes af sig selv*). Men for-

---

*) Naturligviis bør ogsaa de nuværende Philologer vedblive at have i de Forrettigheder, som reengang ere dem tilstaaede.

uden de omtalte Lærere gives der ogsaa nogle andre, næsten alle ældre Mænd, hvis Udkomst til at werde satte i en bedre Stilling maa anses som ophøiet over enhver Tvivl. I mange Aar have de baaret Skolelivets ofte altfor tunge Byrde; og hvorfor var vel Byrden dem ofte for tung? ikke fordi de manglede Interessee for den Gjerning, de vare satte til at udføre, ikke fordi de Børns Vel, som vare dem betroede, ikke laae dem paa Hjerte, ikke fordi de havde Ulyst til at arbejde eller skyede Anstrængelse, thi de have ofte arbeidet mere end mangen en yngre Lærer nu for Tiden arbeider, men — fordi Lønnen for Arbeidet var saa ringe og Udsigterne i Fremtiden saa mørke; og, naar disse Læreres Naar ikke skulle forbedres, naar deres Suk og Klage ikke skal respecteres, hvis Naar skulde da forbedres? hvis Klage skulde man da respectere? eller — skulde der gives Egoister, som ikke kunne faae deres Viisdom høit nok honoreret, aldrig blive møtte og aldrig have noget tilovers til Andre — burde disses Ønsker da opfyldes fremfor hine Læreres? Men er da ikke Hensyn til et tarveligt Udkomme det Hovedprincip, hvorfra man altid bør gaae ud ved Gagebestemmelser? Kan ikke Enhver, som modtager et bestemt Embede, der kræver al hans Tid og saaledes gjør det umuligt for ham at befatte sig med andre Ting, med Rette forlange, at dette Embede skal kunne forskaffe ham, saalænge han er nødt til at blive ved det, Alt hvad han efter sin Stilling behøver for at leve et sorgfrit Liv? Eller have maaskee de Lærere, hvorefter vi her tale, det Tilstrækkelige til et tarveligt Udkomme? vel troede de selv, dengang de bleve ansatte, at den Gage, de vilde faae, var tilstrækkelig; men Enhver vil let ved at skaffe sig de fornødne Oplysninger kunne overbevise sig om, at de have regnet feil; og for denne Feilregning at lade dem bøde hele Livet igjen

nem — er dette ikke meget urigtigt? Naar en Godseier bortfæster et Huus mod en saa hoi Afgift, at den stakkels Huusmand paa Grund deraf ikke kan forskaffe sig og Sine det Allernødvendigste, hvo tør da paatage sig at forsvare en saadan Udfærd? Ingen; thi Arbeideren er sin Gode værd.

De høitstaende Mænd, til hvem Bestyrelsen af de lærde Skoler er overdragen, ville uden Tvivl gjøre Alt Muligt for at tilfredsstille alle billige Fordringer og give Reformsagen en saadan Afgjørelse, at Ingen føler sig forurettet og Ungdommens Vel derved fremmes; maatte de kun see sig i Stand til ret snart at foretage hensigtsmæssige Forandringer! Med dette Ønske slutte vi denne lille Afhandling, som da hermed anbefales saavel til disse Mænds som til alle velvillige Læseres Opmærksomhed og noiere Overveelse.

B.

Fortsatte Skole-Efterretninger med vedføjede Bemærkninger.

1. Skolens Freqvens.

Ved Begyndelsen af Skoleaaret 184 $\frac{1}{2}$ var Disciplenes Antal . . . . . 28.

Ved Præliminairproven den 13de Sept. f. A. optoges 3. nemlig:

1. Carl Magnus Senning Ipsen, fød i Ronne den 22de Juni 1833, Søn af Krigsbassessor J. P. Ipsen.
  2. Henrik Georg Urboe, fød i Ronne den 3die Juni 1833, Søn af svensk norsk Consul Otto Urboe, Kjøbmand i Ronne.
  3. Marcus Andreas Peter Rasch, fød i Ronne den 14de Marts 1834, Søn af Kjøbmand M. P. Rasch.
- Den 1ste October indmeldtes . . . . . 1.
4. Niels Christian Michelsen, fød i Ronne den 5te August 1832, Søn af afdøde Borgerecapitain og Kjøbmand N. Michelsen.

Tilsammen: 32.

I Aaret 1842 dimitteredes Ingen til Universitetet. Derimod ere udgaaede til anden Bestemmelse . . . . . 9. nemlig:

1. Adolph Marius Søderberg Curdts, udmeldt den 15de Decb. 1841, Søn af Krigsraad og practiserende Læge Joh. Cl. Curdts.

2. Mathias Adolph Rasch, udm. den 31te Marts 1842, Son af Kjobmand O. P. Rasch.
3. Claus Hansen Colberg, udm. samme Tid, Son af S. Colberg senior, Kjobmand.
4. Carl Andreas Hansen Colberg, udm. samme Tid, Son af Kjobmand S. Colberg junior.
5. Theodor Marius Gorm, udm. samme Tid, Son af Cancelliraad, Bysskriver Gorm.
6. Abraham Henry Knigth, udm. den 13de Juni 1842, Son af Forvalter W. Knigth paa St. Croix.
7. Loreng Sjelderup Larsen Popp, udm. den 30te Juni s. A., Son af Stempelforvalter Popp i Kjobenhavn.
8. Carl Adolph Westh, udm. den 8de Aug. s. A., Son af Adjunct S. Westh.
9. Hans From Arboe, udm. samme Tid, Son af afdøde Skibs Capitain Th. Arboe.

Udgaæde: 9.

Saaledes udgjorde ved Begyndelsen af Skoleaaret 18 $\frac{1}{2}$ Discipeltallet 23. Disse bleve ved Censuren efter sidste offentlige Examen saaledes fordeelte i Skolens 4 Classer.

Fjerde: 3: overste Classe.

1. Peter Gottfred Birger Bohr. 2. Henrik Magnus Lund.

Tredie Classe.

1. Valdemar Emanuel Steenberg. 2. Christian Grønbech Roefoed. 3. Jens Vilhelm Marckmann. 4. Christian Vilhelm Carl Fog. 5. Bærent Bærentsen. 6. Carl Christian Marker.

Anden Classe.

1. Christopher Hermann Kløcher. 2. Peter Andreas Roefoed. 3. Johannes Christian Sommer.

4. Carl Peter Michelsen. 5. Andreas Frederik Michelsen. 6. Ole Christian Arboe. 7. Georg Peter Colberg. 8. Tørgen Fog.

Første og nederste Klasse.

1. Andreas Christian Rømer. 2. Andreas Colberg. 3. Christian Grønbech Johnson. 4. Carl Magnus Henning Ipsen. 5. Henrik Georg Arboe. 6. Marcus Andreas Peter Rasch. 7. Niels Christian Michelsen.

Af fornævnte Disciple ere for Diebliffet 4 Ikkeluderende, nemlig Nr. 6 i tredie, 5 og 6 i anden og Nr. 7 i nederste Klasse. — Grunden til, at nu et mindre Antal Studerende frequentere Skolen, bør vel tildeels søges i, at de fleste Bornholms Embedsmænd, der især lade deres Sønnen studere, for Tiden ingen Born have i den Alder, at de kunne optages i Skolen, men ligger dog fornemmelig i Tidsaandens Retning, der fordrer Underviisning i Realia i Forening med Humaniora, og det især paa Bornholm, hvor Forældre i Almindelighed helst ønske deres Sønnen dannede til Landvæsen, Søfart og Handel. Det maa derfor være Bornholmerne glædeligt at erfare, at en af H. H. Provst Steenberg til det Kongl. danske Cancelli indsendt Plan om Oprettelse af Realclasser ved Konue lærde Skole er kraftigen understøttet af Bornholms Amtmand, at den har fundet Bifald hos benævnte høie Collegium og særdeles Bistand i den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler, der allerede har affordret mig en fuldstændig Plan til Organisation af Realclasser, hvilken jeg har fremsendt næsten ganske overeensstemmende med Provst Steenbergs Forslag. Da nu tillige — saavidt mig bekjendt — de nødvendige Resourcer saavel til den første Indretning som til de aarlige Udgifter ere til-

veiebragte, er der al Formodning om, at Oprettelsen af Realclasser ved Rønne lærde Skole om kort Tid vil opnaaes. Saasnart noget Officielt dekaangaaende bliver bekendtgjort, skal jeg tillade mig at give en fuldstændig Udsigt over denne hele for Bornholmerne vigtige Foranstaltning.

---

2. Lærere. Lærefag. Læretimer.

Med Lærerpersonalet har i indeværende Skoleaar ingen Forandring fundet Sted. Høstseiede af den Kongelige Direction approberede Underviisnings-Schema giver fuldstændig Oversigt over de egentlige Læretimer og Fagenes Fordeling mellem Lærerne. Da min Helbredstilstand nu er bedre, har jeg selv kunnet overtage de 8 egentlige Timer i Latin og Religion, i hvilke der forrige Aar maatte vicariere for mig. Ihenseende til Underviisningen i Sang, Tegning og Gymnastik foregaaer Alt paa samme Maade, som er anført i forrige Aars Program, Pag. 49 og 50. Proven i Svømmning vil blive anstillet sidst i August Maaned og i Gymnastik til den paa Schemaet for den offentlige Examen angivne Tid. Alle gymnastiske Apparater ere nu fuldstændige, idet efter den Kongelige Directions Ordre af 28de Mai f. A. ere anskaffede 2 Par Jernhuggerter og Plastrons, 2 Korkbelter og 4 Hjælpestænger. Disse Apparater, til hvis Anskaffelse var bevilget 30 Rbd., have kostet 24 Rbd. 64 Sk.

Schema for Underviisningen i Nonne lærde Skole i Aaret 1842—43.

Timer.	Classse.	Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Freitag.	Løverdag.
8-9.	4.	Latin . . . B.	Latin . . . B.	Latin . . . B.	Latin . . . B.	Latin . . . B.	Latinisk Stil } B.
	3.	Græsk . . . H.	Græsk . . . H.	Græsk . . . H.	Græsk . . . H.	Græsk . . . H.	Latin . . . B.
	2.	Latin . . . W.	Tydsk . . . N.	Latin . . . W.	Tydsk . . . N.	Latin . . . W.	Latin . . . W.
	1.	Religion . . N.	Latin . . . W.	Religion . . N.	Latin . . . W.	Religion . . N.	Tydsk . . . N.
9-10.	4.	Græsk . . . H.	Græsk . . . H.	Tydsk . . . N.	Græsk . . . H.	Græsk . . . H.	Græsk . . . H.
	3.	Latin . . . B.	Tydsk . . . N.	Latin . . . B.	Tydsk . . . N.	Latin . . . B.	Latinisk Stil } B.
	2.	Calligraphi . K.	Latin . . . W.	Græsk . . . H.	Latin . . . W.	Arithmetik . N.	Tydsk . . . N.
	1.	Historie . . . S.	Calligraphi . K.	Historie . . . S.	Geographi . . S.	Historie . . . S.	Geographi . . S.
10-11.	4.	Latinisk Stil . B.	Geographi . . S.	Græsk . . . H.	Latinisk Stil . B.	Geographi . . S.	Frausk . . . H.
	3.	Geographi . . S.	Latinisk Stil . B.	Historie . . . S.	Geographi . . S.	Latinisk Stil . B.	Historie . . . S.
	2.	Græsk . . . H.	Frausk . . . H.	Arithmetik . N.	Frausk . . . H.	Frausk . . . H.	Arithmetik . . N.
	1.	Latin . . . W.	Dansk . . . W.	Latin . . . W.	Dansk . . . W.	Latin . . . W.	Latin . . . W.
11-12.	4. 3. 2. 1.	Tegning.	Sang.	A. Gymnastik.	Tegning.	Sang.	A. Gymnastik.
2-5.	4.	Religion . . } B.	Geometri . . N.	Arithmetik . . N.	Religion . . . B.	Geometri . . . N.	Religion . . . B.
	3.	Religion . . } B.	Hebraisk . . . S.	Frausk . . . H.	Historie . . . S.	Latin . . . B.	Arithmetik . . N.
	2.	Geographi . . S.	Græsk . . . H.	Calligraphi . . K.	Græsk . . . H.	Calligraphi . . K.	Dansk . . . W.
	1.	Tydsk . . . N.	Arithmetik . . W.	Arithmetik . . W.	Tydsk . . . N.	Arithmetik . . W.	Calligraphi . . K.
3-4.	4.	Tydsk . . . N.	Frausk . . . H.	Dansk . . . W.	Arithmetik . . N.	Dansk . . . W.	Hebraisk . . . S.
	3.	Frausk . . . H.	Geometri . . N.	Arithmetik . . N.	Religion . . . B.	Geometri . . . N.	Religion . . . B.
	2.	Historie . . . S.	Geographi . . S.	Historie . . . S.	Geographi . . S.	Historie . . . S.	Calligraphi . . K.
	1.	Calligraphi . . K.	Dansk . . . W.	Calligraphi . . K.	Calligraphi . . K.	Calligraphi . . K.	Dansk . . . W.
4-5.	4.	Hebraisk . . . S.	Historie . . . S.	Hebraisk . . . S.	Historie . . . S.	Hebraisk . . . S.	Historie . . . S.
	3.	Latin . . . B.	Frausk . . . H.	Dansk . . . W.	Latin . . . B.	Frausk . . . H.	Dansk . . . W.
	2.	Religion . . . N.	Dansk . . . W.	Religion . . . N.	Religion . . . N.	Dansk . . . W.	Græsk . . . H.
	1.	. . . . .	. . . . .	B. Gymnastik.	. . . . .	. . . . .	B. Gymnastik.
5-6.	. . . . .	. . . . .	C. Gymnastik.	. . . . .	. . . . .	C. Gymnastik.	

Bogstavernes Betydning: B. Bohr. S. Sommer. W. Westh. H. Hasfeltriis. N. Næse. K. Koesoed. Gymnastik C. gjelder kun for Sommersemesteret.

Lærefag og ugentlige Timer.

Fagene.	4 Klasse.	3 Klasse.	2 Klasse.	1 Klasse.	Fælleds Timer.	I Alt Timer
Dansk . .	2	2	3	4	=	11
Latin . .	5	2	5	6	=	23
Latinist Stil	3	3	1	=	=	7
Græsk . .	6	5	5	=	=	16
Hebraisk .	4	1	=	=	=	5
Tydsk . .	2	2	3	3	=	10
Fransk . .	2	4	3	=	=	9
Religion .	3	3	3	3	=	12
Historie .	3	3	3	3	=	12
Geographi.	2	2	3	2	=	9
Arithmetik.	2	2	3	3	=	10
Geometri .	2	2	=	=	=	4
Calligraphi	=	=	4	6	=	10
Tegning .	=	=	=	=	2	=
Sang . .	=	=	=	=	2	=
Gymnastik.	=	=	=	=	5	=
Fælleds Timer tillagt .	=	=	=	=	=	9
Ugentlige Ti- mer i Alt	=	=	=	=	=	147
Discipeltal.	3	8	10	7	=	28

Lærefagenes Fordeling mellem Lærerne.

Lærerne.	4 Klasse.	3 Klasse.	2 Klasse.	1 Klasse.	Fælleds Clas- ser.	Ugentlige Timer i Alt.
Nector.	Latin . . . 8 Religion . . 3	Latin . . . 10 Religion . . 3				24
Adjunct Sommer.	Hebraisk . . 4 Historie . . 3 Geographi . 2	Hebraisk . . 1 Historie . . 3 Geographi . 2	Historie . . 3 Geographi . 3	Historie . . 3 Geographi . 2		26
Adjunct Westh.	Dansk . . . 2	Dansk . . . 2	Dansk . . . 3 Latin . . . 6	Dansk . . . 4 Latin . . . 6 Arithmetik . 3	Sang 2 Li- mer med alle Classer.	28
Adjunct Hasselriis.	Græsk . . . 6 Fransk . . . 2	Græsk . . . 5 Fransk . . . 4	Græsk . . . 5 Fransk . . . 3			25
Adjunct Ravn.	Tydsk . . . 2 Arithmetik . 2 Geometri . 2	Tydsk . . . 2 Arithmetik . 2 Geometri . 2	Tydsk . . . 3 Arithmetik . 3 Religion . 3	Tydsk . . . 3 Religion . 3		27
Capitain Koefoed.			Calligraphi 4	Calligraphi 6		10
Lieutenant Sørensen.					Tegning . . 2	2
Sergeant Ipsen.					Gymnastik . 5	5
					I Alt	147

3. Om Skoleorden og sammenhængende Skoletid.

Da den daglige Orden i en Skole har den betydeligste Indvirkning saavel paa Underviisningens hellige Fremgang som paa Disciplinens Dannelselse for det virkelige Liv, men saadan Orden kan indrettes og overholdes paa mange forskjellige Maader efter Bestyrernes og Lærernes individuelle Anskuelser, saa at hvad der ved en Skole er anseet for Vigtigt og Nødvendigt, i en anden regnes for en Ubetydelighed ja for Pedanteri: saa tillader jeg mig den Formening, at enhver Skolebestyrer stifter Gavn ved uden Forbeholdenhed at lade det blive vitterligt for Alle, hvad der ved den ham betroede Skole er vedtaget i denne Henseende. Saadan fælleds Meddelelse vil give Anledning til en Sammenligning, der ikke kan blive uden gode Folger, idet man faaer Leilighed til at prøve Alt og efter modent Overlæg at beholde det Bedste. Jeg har derfor ikke villet undlade for mit Vedkommende her at angive, hvad der ved Rønne lærde Skole er indført og iagttages til den daglige Ordens Overholdelse.

Indgangen til Læseværelserne aabnes $\frac{1}{4}$ Time før Skoletiden. Enhver Discipel hænger sin Hat eller Hue og Overkjole paa den ham i Gangen anviste Plads, begiver sig strax paa sin Plads og lægger sine Boger foran sig paa Bordet og den under Bordet anbragte Hylde. Ingen Omløben i Glasserne maa finde Sted og det tillades ingen Discipel uden i særegne Tilfælde at forlade Skolen under Læsetiden. Det Fornødne paasees ihenseende til ordentlig Paaklædning og Reenlighed, ingen skjodesløs eller smudsig Omgang med egne eller Andres Boger og Apparater taales. Ingen maa skjære i eller male paa Bordene og Bænkene. De Ruder, der af Banvare ituslaaes, indsættes for Gjerningsmandens Regning, ligesom enhver for-

sættelig eller uforsættelig Skade, der tilføies Skolen og dens Disciples Giendom maa erstattes af de Paagjældende. For at forebygge den forstyrrende Udloben under Læsetiden, gaae Classerne ved hvert Timekifte ud i 5 Minuter, men mellem anden og tredie Formiddags- og første og anden Eftermiddags-Time holdes det saakaldte Friquarteer, i hvilket under en Lærers Opsigt Disciplene bevæge sig paa den aabne Gymnastikplads, men i et Veir i det lukte Gymnastiklocale. Under Friquarteret tillades det ingen Discipel at forblive i sin Klasse, med mindre Sygdomstilfælde forbyde ham at opholde sig i den frie Luft. I hver Klasse har en Discipel — kifestevis hver sin Uge — Tilsyn med adskillige Smaating, for tidlig at vænne ham til Orden, f. Ex. at paasee, at der paa Cathedret ligger Pen, Kridt og Svamp, at Landkort, Regnetavler, Forskrifter og andre Apparater fremtages og efter Afbenyttelsen igjen bringes paa deres bestemte Plads, at ingen Papiirslapper eller Andet kastes om paa Gulvet, o. s. v. At overdrage dette Tilsyn bestandigt til den øverste Discipel eller til en og samme saakaldet Ordensdux, kan let lede ham til en Slags Indbildning om egen Vigtighed og berøver desuden de Dvorige Leilighed til at øve sig i Orden og Opmærksomhed. Dog bør de Yngste maaskee i deres første Skoleaar fritages for slike Forretninger, indtil de af de Ældre have lært, hvad de have at gjøre. — I hver Klasse holdes en Dagbog, hvori Lærerne antegne, i dertil indrettede Rubra, deels hvad Fag de i hver Time have læst eller hvori for dem er vicarieret, deels Disciples Udeblivelse og Grunden dertil, saavel som Mangel paa Flid, Opmærksomhed og sædeligt Forhold, hvad Tid der har været Ferie, Kvartals og offentlige Prøver m. v. Af Lærernes specielle Characterer udbrages maanedlig for hvert Fag en Hovedcharacter, der

indføres i Disciplenes Characterbøger, hvori Rector tillige anmærker, hvad der overensstemmende med Dagbogen har været at dadle. Efter Talværdien af Charactererne skeer maanedlig Omflytning. Naar Characterbøgerne efter nogle Dage tilbageleveres til Rector, maa de være paategnede af vedkommende Forældre eller Børgere. Ved Disciplenes Hjemgang fra Skolen er man saavidt muligt opmærksom paa, at de forholde sig anstændigt paa Gaden. — Alt paa-see Alt til Orden henhørende paaligger alle Lærere uden Undtagelse og med samme Autoritet. — Naar nogen Modification i de til Orden vedtagne Bestemmelser ønskes af nogen Lærer, proponerer han Sigt i de maanedlige Lærerforsamlinger, hvor da efter Sagens Overveielse fastsættes ved Stemmesleerhed, hvorvidt det gjorte Forslag skal antages. — Dette er det Væsentligste, der her iagttages til Ordens Vedligeholdelse, men hvorvidt den tilsigtede Hensigt med slige Foranstaltninger skal opnaaes, vil saavel her som i enhver Skole, beroe paa den Aand, der besjæler hver enkelt Lærer, og hvorvidt Forældre og Børgere opfylde deres Forpligtelser til Skolen. Er Læreren planløs og uordentlig i sit Forhold, bekymre Forældre sig ikke hjemme om at holde deres Børn til samme Orden, som Skolen fordrer, eller vil endog dadle og ned sætte dens Bestemmelser, da ville alle Foranstaltninger til Orden udrette Lidet eller Intet; thi Læreren's Exempel, der daglig have's for Die, har en uberegnelig Indvirkning paa Ungdommen, og Forældrenes Medvirken — hvad desværre mange slet ikke betænke — er af yderste Vigtighed til at fremme Opnaaelsen af Alt, hvad der ferdres af en Discipel. Mangle disse tvende Støttestruer, da er Skolens Arbeide, om ikke aldeles spildt, saa dog uden betydelig Frugt for det virkelige Liv, og vi vide dog Alle, at al Opdragelse er for Livet og ikke for Skolen.

Angaaende samlede og deelte Skoletimer have i den sildigere Tid saa mange og vægtige Stemmer med stærke og vel overveiede Grunde ladet sig høre baade for og imod, at man næsten er i Tvivl om, hvilket Parti man skal tage eller hvilken Mening der bør have Fortrinet. Dog maa jeg for min Deel efter den nœieste Overveielse af alle om denne vigtige Sag fremførte Grunde og ifølge min egen Erfaring foretrække den ideelte Skoletid og kan ikke ønske deri at gjøre nogen Forandring for Konne Skole. Jeg antager nemlig, at samlede Læsetimer kun ere passende for Hovedstadens Skoler men ikke kunne indføres i Provinds-skolerne uden at forstyrre den borgerlige og huuslige Orden. Den vigtige Fordeel, der ved fortløbende Formiddagstimer vindes i Kjøbenhavn efter den der vedtagne Gang i de daglige Forretninger, at nemlig Børnene kunne holde Middag med deres Forældre, gaær netop tabt i andre Byer; thi vil man der holde Skoletid fra Kl. 8 til 2 eller 3, er den borgerlige Spisetid for længe siden endt, og Disciplene ville aldrig sees ved Familiebordet, men der maa skee særskilte Anretninger for dem, hvilket desuden kun faa Huusmødre har Tid og Leilighed til. — Den lange Vej fra og til Hovedstadens Skoler, Elevernes Hjemgaaen i mørke Vinteraftener, de ved saadan Leilighed let forekommende Optøier, Indvirkningen af slet Veir paa Helbreden, alt dette er heller ikke gyldig Grund til samlet Skoletid i Provindserne, hvor Skolen ligger nær ved Enhvers Hjem, saa at man kan komme til og fra den i nogle Minuter, og Forældre let kunne holde Control med deres Sønner, om de udeblive for længe eller forholde sig uanstændigt paa Veien. — At sammenhængende Læsetimer og deraf følgende samlet Forberedelsestid skulde være hensigtsmæssigere for Disciplenes Fremgang og gavnligere for

deres Aandsøynner og Egemskræfter, har jeg aldrig ret kunnet begribe. Langvarigt Arbeide og Anstrengelse maa forholdsviis for den Yngre som for den Eldre trætte Sjælen, sløve Opmærksomheden og udbrede Dorffhed over Eegemet, hvad for Pirrings og Forfriskningsmidler man end klogeligen anvender. Vel har man i denne Henseende ikke ret megen Fare at befrygte for Disciple i Almindelighed, da de ikke tage sig Verden saa nær men gribe enhver Leilighed til at muntre sig saavel i som udenfor Skolen, og helst lade hver Dag have sin egen Plage; men det er de enkelte grundslittige, stadigt opmærksomme, dybtænkende Disciple, man maa ængstes for, og hvad om blot Enkelte af disse Wdle og Hoitbegavede ved denne Hængen i Arbeide gif forlorne for dem selv og Fædrelandet, og enten allerede i Skolen forvandledes til Skeletter, eller vel slap ud af Driøhuset staaende i herlig Blomstring, men der i Hjertebloedet laae en skjult Orm, der siden afgnavede Blomsten eller gjennemborede Frugten! Det er vel glædeligt at høre hoist betænkfomme og kjærligstindede Skolemænds offentlig afgivne Vidnesbyrd om, at den samlede Skoletid med behørig Afværting af Værefag og Pusterum ikke efter den hidtil gjorte Erfaring har havt mindste skadelige Indflydelse, men der maa i Sandhed mere end nogle Aar til med Sikkerhed at bedømme Folgerne af saadan Indretning; man maa tage en heel Menneskealder til Maalestof, og ikke alene have Vægers Dom herover men ogsaa den modnere Alders Erklæring, deres nemlig, der selv have gennemgaaet denne Prove. — Den samlede Skoletid frembringer vel den i adskillige Henseender, især for de ældre Disciple, nyttige Samling af Forberedelsestimer; men — man fortryde ikke paa mine mange Menner — hvo indestaer os for, at denne fra Skolen givne Fritid rigtigen

benyttet og ikke ser de allerfleste Disciple bliver en Drive-
 tid med alle dennes skadelige Folger? Ja havde vi Lærere
 selv, som i en Pensjonsanstalt, vore Elever under vort spe-
 cielle Tilsyn udenfor Skoletimerne, saa at vi kunde ordne
 og dele Enhvers Tid mellem Læg og Forberedelse, da var
 det en ganske anden Sag. Men hvad erfare vi desværre?
 Ere ikke saare mange Disciple hjemme overladte til sig
 selv og næsten deres egne Herrer? Antage ikke mange
 Forældre, at det ene er Skolens Sag at sørge for Ung-
 dommens Dannelse, Flid og Fremgang? Ere ikke selv
 fornuftige Fædre og omme Modre ofte saa beskjæftigede med
 deres daglige Sysler, at de ligesom nødes til at overlade
 Børnene til dem selv, om de end have Indsigt nok til at
 lede dem overeensstemmende med Skolens Formaal? Her
 vindes nu efter min Mening mere ved den deelte Skoletid;
 thi den giver ikke Disciplen saa meget Spillerum, den kal-
 der ham hyppigere til Opmærksomhed paa sig selv og kræ-
 ver ham oftere til Regnskab, den skaber for den Lettsindige
 og Uforstandige ligesom to Dage af een. — Og nu Læ-
 rerne? Jeg maa omtvivle, at de kunne undervise flere
 Timer i Rad med samme Friskhed og Liv, at sige naar
 de virkelig bruge hver Time heel og holden og ikke affnappe
 en Deel af den i Begyndelsen, Midten eller Enden, og da
 læse de den jo ikke. Jeg tilstaaer oprigtigt, at ikke alene
 nu jeg er gammel og affældig men selv i min fulde Mand-
 domskraft hver tredie sammenhængende Time, der faldt i
 min Lod, traf mig slev og mindre oplagt, mine Unge
 angrebne, min Stemme mattere. Enkelte stærkere Naturen,
 der herfra gjøre en Undtagelse, kunne ikke bedømme Andre
 efter deres egen Jernudholdenhed. — Saaledes har jeg da
 om denne Sag uforbeholdent sagt mine ringe Tanker, stot-
 tede paa over tre Decenniers Erfaring og har kun det Ønske

at tilføie for Provinds-skolerne, at de, uagtet de Fordele, samlet Skoletid i enkelte Henseender giver, ikke for meget ile med at efterligne Hovedstaden, ligesom jeg har det tilbidsfulde Haab, at den Kongelige Direction først efter lang Tids Erfaring og ifkun efter kyndige Skolemænds indhente Vota gjør den samlede Skoletid til almindelig gjældende Lov.

---

4. Om Skoledisciples private Underviisning.

Ligesom der gives Forældre, der i Henseende til deres Børns aandelige Udvikling troe, at de have gjort nok, naar de sende deres Børn i Skole og iøvrigt ere ubekymrede om, hvorledes de hjemme anvende deres Forberedelsestid, saaledes gives der paa den anden Side Forældre, der ere altfor omhyggelige i at sørge for deres Sønners Forberedelse hjemme og derfor anskaffe sig een eller flere private Lærere, der kunne gennemgaae de til hver Dag foresatte Lectier, for, som de mene, at lette de Unges Arbeide og gjøre deres Fremgang hurtigere. Men der gives efter min Formening kun saare enkelte Tilfælde, hvor saadan privat Hjælp er paa sit rette Sted, og især naar en Discipel staaer i et eller andet Fag saa betydeligt tilbage, at denne Mangel vilde standse hans Fremgang i Classen, men selv da maa den private Lærer arbeide efter en med Skolens Bestyrer og vedkommende Lærere noie aftalt Plan; ellers forstyrrer han den regelmæssige Gang, der bør finde Sted ved al Underviisning, og gjør ofte mere Skade end Gavn, idet han kommer snart for tidligt snart for seent med hvad der til hver Tid skal læres. Yderst sjeldent vil vel den Omstændighed indtræffe, at en Lærers Foredrag paa Skolen er saa utydeligt, mangelfuldt eller overfladigt, at privat

Veiledning kan anses nødvendig. Naar jeg undtager disse Tilfælde, hvor en rigtig ledet privat Hjælp kan være gavnlig, maa jeg ferovrigt erklære den private Gjennemgaaen af de daglige Skolelectier for yderst skadelig. Her kunde jeg nu henvise Forældrene til Dansk Folkeblad 9de Marg. Nr. 1, hvor en Forfatter klart har fremsat det Fordærvelige ved Skoledisciplens Privatunderviisning, og hvis Anskuelser jeg ganske deler; men da de Forældre, hvem jeg helst ønskede at sige mine Tanker herom, muligens ikke have gjort sig bekendt med denne Afhandling i Folkebladet, og da der desuden gives specielle Tilfælde, jeg maa berøre, tillader jeg mig her i Korthed at paapege det Skadelige ved saadan privat Hjælp med det Pusse, at vedkommende Forældre alvorligen ville overveie denne vigtige Sag, hvilket er saa meget mere at vente, som de feile i den bedste Hensigt og kun af for megen Omhyggelighed for deres Sønners intellectuelle Fremgang. — Jeg vil nu her ikke omtale, at saadanne Hjælpelærere let formindstke Skolens Agtelse og Tillid til dens Lærere, som om disse forsømte deres Pligt, ikke forstode at undervise eller ikke anvendte den tilbørlige Flid, og naar de selv antages til saadan privat Underviisning, undertiden anses for paa en eller anden Maade selv at have fremtvunget denne Antagelse af egen Interesse m. v. Alt Sligt forbigaar jeg og gjør blot opmærksom paa de sorgelige Følger for Disciplene selv. For det Første forvirres da deres Begreber istedetfor at opklares. Skolens og de private Lærere kunne nemlig aldrig bruge samme Methode, hver følger sine Meninger og Manerer, ja ofte modsiger og forkaster den Ene hvad den Anden antager og bifalder, og jo dygtigere disse Lærere ere hver for sig, desto mindre ville de vige for hinanden i de antagne Principer. Under-

tiden er desværre Privatlæreren blot en Skolediscipel, der, om han end ikke — hvilket ogsaa kan træffe — hendriver Timen med Leeg og Passiar — selv er uvidende i Meget; dog antages han til Medhjælper, enten fordi ingen bedre kan erholdes, eller fordi han underviser gratis, idetmindste for en yderst ringe Betaling; (man siger for 2 à 4 Sk. Timen*). Man tænke sig nu det Vilderede, Barnet ved saadan broget Underviisning selv af en ducelig Lærer, end sige af en Meddiscipel, indvikles i, hvorledes det vasker mellem de forskjellige Oversættelser, Forklaringer, Regler og Beviser og løste paa Skolen faaer Vebreidelse for den Lærdom, det tillidsfuld medbringer fra sin Mentor hjemme. — Ogsaa Disciplens Opmærksomhed paa Skolen sloves ved Hjælperlæreren, vel aldeles mod dennes Villie, men Lærlingen faaer snart den Tro, at han ikke behøver faa noie at høre efter paa Skolen; thi han veed, at han hjemme har en god Ven i Baghaanden. Man vil derfor finde, at de Disciple, der have Extrahjælp, sædvanlig sidde adspredte og tankeløse paa Skolebænken, om de ikke ovenikjøbet ved Pudserier forstyre deres Sidemænd. — Endvidere føder Privatunderviisningen Ulyst til egen Anstrengelse og leder lettelig til Mandsslovhed, da Eleven ved Planen ret øves i ved hver Bagatel at spørge om Raad og Veiledning. Og hvilket uberegneligt Tab er ikke dette? Naar Discipelen ikke berimelig lærer at sætte Tillid til sin egen Kraft og at anvende den, da bliver han aldrig selvstændig; bestandig vil

---

* Dette medfører tillige det Onke, at Discipelen, sædvanlig En af de øverste Classer, ved at give Underviisning, selv taber den til sin Frihed og Forberedelse hoistformodue Tid, der endnu mere spildes, naar han er vel antaget i Familien og derfor undertiden indbydes til at passere Aftenen med den.

han fores i det vante Edebaand, ingen Vanffelighed kan han selv overvinde, den mindste Alostodssteen standser ham, stedsse søger han Bistand hos sin Medhjælper, og endelig, naar man ventede, at han i en modnere Alder skulde fremtræde selv-tænkende og vise Frugterne deraf, sees han fattig i Nanden og ligesom blind udenfor den Kreds, han af Andre er vant til at see sig om i. Om disse udeblivelige Følger af saadan privat Hjælp er jeg saa overbevist, at jeg aldrig hverken selv eller ved Andre har tilstaaet mine Sonner den. De have hjulpet sig med den Underviisning, Skolen giver, og iøvrigt maattet bruge egen Eftertanke og de af dem selv skrevne Optegnelser eller trykte Hjælpenidder, hvorved de alle have befundet sig vel. Da det nu ikke lader sig tænke, at fornuftige Forældre af overdreven Ængstselighed eller forkeert Omhed ville bidrage til at forvirre deres Børns Begreber, svække deres Opmærksomhed paa Skolen og sløve deres Selbvirkksomhed og selvstændige Uddannelse, har jeg den Tillid, at de Forældre, med hvilke jeg staaer i Berøring, noie ville overveie hvad her er sagt, og i de enkelte Tilfælde, hvor de maatte ansee privat Bistand fornøden, dog ikke indlade sig herpaa, forend de med mig og vedkommende Lærere have confereret om, hvorvidt saadan Hjælp behøves, samt hvorledes og ved hvem den bør gives.

-
5. Fortegnelse over de i Skoleaaret 1833 gennemgaaede Pensaa, der angives til den offentlige Examen, med vedføiet Angivelse af de brugte Lære- og Læsebooger.

Dansk.

IV. Klasse. Nissens større Grammatik er gennemgaaet; tillige foredraget det Vigtigste af Thortsens „histo-

riske Udfigt over den danske Litteratur". Ved Udarbejdelse i Modersmaalet er i denne som i de andre Classer brugt „Vorgens Veiledning“.

III. og II. Cl. Videns mindre Grammatik og tillige brugt Holst's profaiske Læsebog.

I. Cl. De vigtigste Regler for Orthographi og Interpunction er gennemgaaede ved Rettelsen af de skrevne Udarbejdelse. Til Øvelse i Læsning er benyttet Melbech's Læsebog.

Latin.

IV. Cl. Første Bog af Livius. Tredie Bog af Cic. de officiis. Femte og sjette Bog af Æneiden. Første Bog af Horatius Oder. Ciceros fire Taler med Catilina. Deuden repeteret Alt hvad Candidaterne angive til Examen artium. Af Boiesens Haandbog i de romerske Antiquiteter er ugentlig gennemgaaet et Pensum og henvist til samme Forfatter ved Interpretationen af Auctores. 3 Timer om Ugen Stiløvelser, og 2 à 3 Gange maanedslig Opgaver af ulaste Forfattere og Henrichsens Samling til Oversættelse fra Latin paa Dansk. Repeteret Vadens Grammatik og Profodien med adskillige Forandringer efter Madvigs Epreglære.

III. Cl. Af Livius fra 40de Capitel i første Bog til Guden af anden Bog. Fjerde, femte og sjette Bog af Æneiden og Taler pro Roscio Amerino. Regler for Hexametret indovede ved Scansion i Æneiden. Formlære og Syntax efter Vadens og Madvig. Tre ugentlige Timer forskjellige Opgaver til Oversættelse fra Dansk paa Latin.

II. Cl. Af Cornelius: Dion, Iphicrates, Chabrias Timotheus, Datames, Epaminondas, Pelopidas, Agesilaus, Eumenes, Phocion, Timoleon, De regibus, Hamilcar. Af Phædrus fjerde og femte Bog. Af Vadens Grammatik hele den paradigmatiske Deel og i Syntaren fra Begyndelsen

til § 161 om den rette Brug af Tempora. Stilløvelse een Time om Ugen.

I. Cl. J Cornelius er af øverste Part læst: Militades, Themistocles, Cimon, og i Grammatiken det Vigtigste af Formlæren med enkelte Regler af Syntaxen. Nederste Part angiver det Væsentligste af Grammatikens paradigmatiske Deel, samt Ectningerne i Stephansens Læsebog.

Græsk.

IV. Cl. Den øverste Discipel angiver de 10 første Boger samt 12te og 14de Bog af Iliaden, Herodots Thalia, de 2 første Boger af Xenophons Anabasis og af hans Memorabilia Socratis; Platos Apologia Socratis og Crito; den Nederste: det Samme med Undtagelse af, at han kun har læst de 8 første Boger af Iliaden; Langes Formlære og Syntax, Voiesens Haandbog i de græske Antiquiteter.

III. Cl. 5te til 8de (begge inclusive) Bog af Iliaden, 9de Bog af Herodot og Formlæren efter ovennævnte Grammatik.

II. Cl. Af Langes Læsebog fra Verba paa — μ z til Enden (i første Udgave); de tre første Capitler af Xenophons Anabasis samt Formlærens vigtigste Stykker efter Lange.

Hebraisk.

IV. Cl. Genesis og Lindbergs Grammatik.

III. Cl. Det 6te og 7de Capitel af Genesis, samt repeteret de foregaaende Capitler. Declinationerne, de regelmæssige Verber, m. m.

Tydsf.

IV. Cl. Hjorts Læsebog fra Pag. 593 til Enden; af Meyers Læsebog fra Pag. 257 til 356; Hjorts større Gram-

matif; 40 Sider af Warckmanns „Franklins Liv og Evnet“ ere blevne oversatte paa Tydsk.

III. Gl. Hjorts Læsebog fra Pag. 113 til 193. Den paradigmatiske Deel af samme Forfatters større Grammatik. Efter Bressemanns Stilovelselæsebog forfra til Pag 16 Oversættelse fra Dansk til Tydsk.

II. Gl. Af Hjorts Læsebog forfra til Pag. 44; den paradigmatiske Deel af sammes større Grammatik med Undtagelse af Læren om Substantivernes Declination.

I. Gl. Øverste Afdeling: i Willumsens „Kinderfreund“ fra Pag. 55 til 114; Hjorts mindre Grammatik med Undtagelse af Læren om Substantivernes Kjon og Declination. Nederste Afdeling: i fornævnte Læsebog forfra til Pag. 28.

Fransf.

IV. Gl. Vorrings „Etudes litteraires“ fra Pag. 330 til Enden; Sammes franske Grammatik (5te Udgave); Mundtlige Øvelser efter Vorrings franske Stillebog og Vorrings Læsebog.

III. Gl. Vorrings „Etudes litteraires“ forfra til partie dramatique (Pag. 154); Sammes Grammatik (5te Udgave) samt i hans franske Stiløvelser (3die Udgave) forfra til 18de Stykke.

II. Gl. Øverste Part: Vorrings „Manuel de langue française“ fra Pag. 65 til Enden, samt de vigtigste Udsnit af Formlæren efter samme Forfatters Grammatik. Nederste Part: af „Manuel de langue française“ forfra til Pag. 50.

Religion.

IV. Gl. Krog Meiers Læsebog. Herslebs større Bibelhistorie. Kalkars Udsigt over den christne Kirkes Hi-

storie med nogen Forfortning af Paragraphernes Noter. Matthæi Evangelium exegetisk behandlet.

III. Cl. Krog Meiers Lærebog og Herslebs større Bibelhistorie.

II. Cl. J. Bohrs „Ledetraad“ fra § 59 til 116; af fornævnte Bibelhistorie fra Salomons Død Pag. 95 til Jesu Indtog i Jerusalem Pag. 236.

I. Cl. Af benævnte Ledetraad har øverste Afdeling gienneगाaet det Samme som anden Klasse, og tillige Herslebs mindre Bibelhistorie. Nederste Afdeling: forfra i Ledetraaden til § 46, af den mindre Bibelhistorie det gamle Testamente.

Geographi.

IV. Cl. Riises Lærebog med adskillige Tilføielser af andre Geographier. Et kort Udtog af Estrups Grundlinier i den gamle Geographi.

III. Cl. Preussen, Sydsland, Østerrig, Ungarn, Syriet, Grækenland, Africa og America deels efter Riises deels efter Munthes af Belschow udgivne Geographi. Af den gamle Geographi: Asien, Grækenland og Italien.

II. Cl. Et Udtog af Geographien med Undtagelse af Asien.

I. Cl. Hele Europa udtegsviis.

Historie.

IV. Cl. Rosfods Verdenshistorie.

III. Cl. Den 5te og 6te Hovedafdeling i den gamle Historie, samt fra Reformationen til vore Tider, fra Danmark (incl.) til Frankrig (excl.) i fornævnte Verdenshistorie.

II. Cl. Af Rosfods fragmentariske Historie fra Calmarforeningens Ophævelse til vore Tider, samt efter samme

Forfatters Verdenhistorie den gamle Historie med Udtagelse af 5te og 6te Uffnit.

I. Cl. Fra Begyndelsen af bemeldte fragmentariske Historie til Favemagten.

Arithmetik og Geometri.

IV. Cl. Eveningens Lærebog i Arithmetik, samt Tegninger af 1ste og 2den Grad og Logarithmer; Ursins Lærebog i Geometri. Den plane Trigonometri og en Deel af Stereometrien er bleven læst men ikke repeteret.

III. Cl. Gallefens Lærebog i den rene Mathematik forfra til Nr. 42. Ursins Geometri forfra til § 100.

II. Cl. Practisk Regning i Reguladetri i hele Tal og Brok.

I. Cl. Hele Classen de 4 Species i hele og brudne Tal; overste Part tillige Reguladetri i hele Tal.

Engelsk.

Privat Underviisning i Engelsk er ligesom forrige Aar meddeelt af Adjunct Hasselriis 2 Timer ugentlig udenfor Skoletiden i Skolens Locale til 9 Disciple, hvoraf de 4 ere af tredie, de 5 af anden og nederste Klasse. Med overste Afdeling er læst Mariboës „Selections in Prose” forfra til Pag. 60, den efter Laycock og Hedley udarbejdede Parleur; mundtlige Dvælses efter „Tales of a Grandfather.” Nederste Afdeling har gjennemgaaet Mariboës engelske Læsebog for Begyndere fra det 12te Stykke til Enden. Paa Schemaet for den offentlige Examen er bemærket, naar der examineres i Engelsk, hvor Læreren naturligviis ønsker Deres Nærværelse, der lade deres Børn undervise af ham i dette Sprog.

6. Dimission til Universitetet.

Skolens tvende overste Disciple, der kunde gjort sig Haab om med negenlunde hæderligt Udfald at underkaste sig Examen artium i 1812, men foretrak endnu i eet Aar at profitere af Skolens Underviisning, (see forrige Aars Program Pag. 58) forventes nu dimitterede til Universitetet, nemlig:

1. Peter Gottfred Birger Bohr, Søn af Skolens Rector.
  2. Henrik Magnus Lund, Søn af pensioneret Artillericapitain Lund paa Bernholm.
-

7. Skolebeneficier og Vegater.

For Skoleaaret fra 1ste October 1812 til 30te September 1813 ere følgende Disciple indstillede til Beneficier og Indstillingen approberet af den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler saaledes:

A. Fri Underviisning*).

1. Peder Gottfred Birger Bohr, (1de Cl. Nr. 1), Søn af Skolens Rector.
  2. Christian Grønbech Roesoed, (3die Cl. Nr. 2), Søn af Artillericapitain og Leimester Roesoed.
  3. Christian Hermann Kløcker, (2den Cl. Nr. 1), Søn af J. N. Kløcker, Lærer ved Ronne Borger-skole.
  4. Peter Andreas Roesoed, (2den Cl. Nr. 2), Søn af Borgercapitain A. Roesoed i Ronne.
  5. Johannes Christian Sommer, (2den Cl. Nr. 3), Søn af Adjunct Sommer.
-

*) Det antages, at Sønnen af Skolens faste Lærer forundes fri Underviisning, dog uden at dette altid har Stipendium til Følge.

B. Laveste Stipendium af 20 Rbd., for heelt at oplægges*):

1. Henrik Magnus Lund, (4de Cl. Nr. 2), Son af Pensionist Captain Lund.
2. Jens Wilhelm Marckmann, (3die Classe Nr. 3) Son af H. C. Marckmann i Ronne.
3. Christian W. C. Fog, (3die Cl. Nr. 4), Son af Procurator Fog.
4. Bærent Bærentsen (3die Cl. Nr. 5), Sen af B Jacobsen, Kongseilending paa Færeerne.

Renten af den Ronne lærde Skole tillagte Portion af det Moltkiske Legat for Embedsmænds Vorn, der gaar i Skole, er for Tiden forundt Henrik Magnus Lund, og udbetales aarlig med 40 Rbd. eller 20 Rbd. hver Termin. Da denne Beneficiarius til forestaaende October dimitteres til Universitetet, oppebærer han overeensstemmende med Fundatsen sidste Gang Renten til 11te Decbr. d. A., og kan derefter Legatet nydes af en anden flittig og trængende Discipel, naar han er Son af en Embedsmand. Ansøgninger desangaaende indgives til Lehnbesidderen af Grevskaabet Bregentved, s. L. Geheimstatsminister Greve af Moltke.

Renten af Geheimeraadinde Stampes Legat, der er bestemt for en Laudabilist fra Ronne Skole, udgjør for Tiden 20 Rbd. og bortgives af Sjællands Biskep, men da i 1842 Ingen blev dimitteret til Universitetet,

---

*) Enhver Stipendiat har tillige fri Undervisning.

har Rector derom ingen Indstilling kunnet indgive, og Renten for benævnte Aar lægges selvfølgelig til Capitalen.

S. Skolens Bibliothek og Disciplenes Bogsamling.

Siden forrige Aars Anmeldelse er Skolens Bibliothek deels ved Indkjøb for Skolens Regning deels ved Gaver fra Universitetsdirectionen blevet forøget med følgende Skrifter*):

Alder, P. Efterretninger angaaende Byen Ribe. 3de Samling. (Program).

Andersen, Ch. P. Noogle Bemærkninger med Hensyn til Geographien, dens Behandling og Skrifter. (Progr.)

Wastholm, H. Indledning til Historiens Studium. Elagelse, 1835.

Berggreen, N. P. Folke-Sange og Melodier, fædrelandske og fremmede. 5—10de Hefte.

Berghaus, H. Grundriß der Geographic, 7te, 8te und 9te Lieferung. Breslau, 1842—43.

Biering, Ch. H. Populær Lærebog i den almindelige Naturlære. Naalberg. (Progr.)

Blache, H. H. Efterretninger om Aarhus Cathedralsskole for 1841—42. (Progr.)

Bloch, C. N. J. Det græske Sprogs Grammatik. Odense, 1803.

— — Om en Gymnasial-Indretning ved de lærde Skoler, de første academiske Examina og det forhenværende Gymnasium i Odense. Koeskilde. (Progr.)

*) De aarlige Skolefterretninger findes i hvert Skoleprogram. For Kortheds Skyld udelades her Skrifternes Format, naar den er Octav, Trykstedet, naar dette er Kjøbenhavn, og Aars-tallet, naar dette er 1842.

Bloch, E. N. J. Bidrag til Koeskildes Domskoles Historie.
1ste Hefte. (Progr. til Indvielsen af Skolens nyopførte
Locale). 4.

Borgen, V. A. Om Underviisningen i Modersmaalet i
det v. Westenske Institut, med hosfoiede Skolefæstret-
ninger af Candidat H. Bohr.

Brøders mindre latinske Grammatik, oversat af G. Ever-
drup. 1817.

Budget for Aaret 1843 for Stats-Indtægter og Udgifter
i Danmark. Et. 4.

— — Regnskabs Oversigt for Aaret 1841 over Danmarks
Indtægter og Udgifter.

Cicero, M. T. Cato Major sen de senectute, mit erklæ-
renden Anmerkungen von Büchling. Leipzig, 1797.

Combe, A. Populær Fremstilling af Physiologiens Hoved-
sætninger med Anvendelse paa Sundhedspleien og
Opdragelsen, oversat af J. Blicher.

Crusius, G. Ch. Griechisch-Deutsches Wörterbuch über die
Gedichte des Homers und der Homeriden. Hanno-
ver, 1836.

Grølew, Th. S. Almindeligt Forfatter-Lexicon for Dan-
mark fra 1814 til 1840. 3die og 4de Hefte.

Gstrup, S. F. J. Sygestrup, som det var og som det er.
En historisk statistisk Beskrivelse. 1838.

Falconet. Traduction des 24, 25, 26 Livres de Pline
l'ancien avec des notes. A la Haye, 1773. 2 Tomes.

Fenger, C. E. De erysipelate ambulanti.

Grønlund, J. Skolefæstretninger fra Rolding lærde Skole
for 1841—42. Odense. (Progr.)

Haupt, G. G. Allgemeine wissenschaftliche Alterthums-
kunde. Ister Band. Altona, 1839.

Heiberg, J. E. Intelligensblade. Nr. 7—28.

- Seramb, Th. Kort Udsigt over det romerske Keiserdoms
 Tid fra Aar 300 til Aar 476 p. Chr. (Progr.)
- Sundrup, F. G. Realexicon over de homeriske Digte. 1ste
 Hefte. Randers. (Progr.)
- Ingerslev, G. F. Prove paa en latinsk-dansk Ordbog.
 Viborg. (Progr.)
- Jonsbnyi, Joni. Skrifla um Vesfastada Skola 1841—42.
 Vidayar Klaustri. (Progr.)
- Kalkar, K. Seck og N. Grom. Om Latinunderviisningen
 i Odense Cathedralsskole. (Progr.)
- Krarup, N. B. Om Oprettelse af Glycer eller Aflyer for
 formuende Folks Børn.
- Lange, Fr. Pronominet, Fragment af en almindelig Gram-
 matik. (Progr.)
- Lund, J. F. Tabeller for Beregning af de til Logarith-
 mer svarende Tal og omvendt. (Progr.)
- Madvig, J. N. Afhandling om Sprogets Væsen, Udvik-
 ling og Liv. 1ste Stykke. (Indbydelse til Universi-
 tetetsfesten i Anledning af Kongens Fødselsdag).
- Minucius Felix. Octavius ex recensione Jac. Gronovii.
 Roterdami, 1743.
- Mundt, Car. Æm. De accuratone, qva possit quantitas
 per tabulas determinari, disquisitio. 4.
- Mühlerb, A. F. Efterretninger om Horsens lærde Skole
 for Aaret 1841—42. (Progr.)
- Mynster, J. P. Disquisitio de momentis chronologicis in
 vita Jesu Christi. (Progr. ad inaugurationem Episcopi
 Brammer).
- Mürer, E. G. Mennesket efter dets Organisation, Udvik-
 ling og Oprindelse. Populær Anthropologi. 1841.

Möller Gundelach. De quæstione, quousque liceat et oporteat operationem instituere chirurgicam, disputatio.

4. (Univ. Progr.)

Nielsen, K. G. Efterretninger om Realskolen i Aarhus for 1842—43. (Progr.)

Nordisk Oldskriftselskabs Sagaer, udgivne i Oversættelse. 1826—1837. 12 Bind.

— — Nordiske Fortids Sagaer, efter den islandske eller gamle nordiske Grundskrift, oversatte af G. E. Rafn. 1829—30. 3 Bind.

— — Annaler for Nordisk Oldkyndighed, udg. af det Kongl. Nord. Oldskrift Selskab. 1836—39. 2 Bind.

— — Nordisk Tidsskrift for Oldkyndighed. 1832—36. 6 Hefter.

— — Bidrag til en oldnordisk geographisk Ordbog med en Udsgt over Tidregningen i oldn. Sagaer. 1837.

— — Gronlands historiske Mindesmærker. 1838. 2 Bind.

— — Scripta historica Islandorum de rebus gestis veterum Borealium latine reddita. 1828—41. 10 Volumina.

— — Islandinga Sögur. 1829—30. 2 Bind.

— — Antiquitates Americanæ, sive scriptores septentrion. rerum ante-Columbianarum. 1837. Folio.

Platonens Phædrus und Gastmahl, übers. von Fr. Ast. Jena, 1817.

— — Gastmahl, ein Dialog, herausgegeben von Fr. Aug. Wolf. Leipzig, 1828.

— — Menon, Kriton, der erste und zweite Alkibiades mit einem Anhang über die Eilsmänner zu Athen, von Fr. W. Ulrich. Berlin, 1821.

Plautus cum correctione et interpretatione Beroaldi cum multis additionibus. Folio.

- Plinius, Secundus, översatt von G. Grefse. Frankfurt am Main, 1781. Erster Band.
- Ravn, E. T. F. Om Philosophiens Grundproblem. (Progr.) Rønne.
- Rosendahl, G. P. Om Nykjøbing Skoles Velgjørere. (Progr.)
- Schelleri, Jm. Jo. Gerh. præcepta styli bene latini. Lipsiæ. 1797. 2 Volum.
- Schiern, F. E. Origines et migrationes Ciabrorum. Dissertatio historico-critica.
- Schiedte, J. C. Genera og Species af Danmarks Elen-therata, med 25 Kobbertavler. Iste Bind. 1841.
- Smith, E. Forsøg til en Lærebygning om Dyrenes Natur og Bestemmelse og Menneskets Pligter mod Dyrene. 1800.
- Sneedorff-Birch, Fr. Dansk Rettskrivningslære, 1835.
- Sporon, B. G. Genstydige danske Ords Bemærkelse, udg. af M. E. Heiberg. 1807.
- Steenstrup, Joh. Sapet. Om Forplantning og Udvikling gennem vortende Generationskræfter, en særegen Form for Opførelsen i de lavere Dyreflasker. 4.
- Stephani Thesaurus Græcæ lingvæ. Continuatio. Vol 5 fasc. 2. Vol. 6 fasc. 1. 2. Parisiis. Folio.
- Tabellværk, statistisk, over Danmark, udg. af den Kongl. au-ordnede Commission. 6te Hefte. Overfolio.
- Tacitus. De situ, moribus et populis Germaniæ cum perpetuo commentario. Ed. J. Dithmarus. Francofurti, 1749.
- Terentius. Comoediæ sex, operâ et studio Gudmundi Magnæi Islandi. 1780. 2 Vol.
- Theophrasti Characteres illustravit S. N. J. Bloch. Lipsiæ, 1814. Pars prior.

- Tidskrift, historisk, udg. af den danske historiske Forening, redig. af Chr. Molbech. 4de Bind's første Hefte.
- — theologisk, udg. af C. C. Scharling og C. L. Engeltoft. 6te Bd. 2det Hefte og 7de Bds. 1ste Hefte.
- — for udenlandsk theologisk Litteratur, udg. af H. N. Clausen og M. S. Hohlenberg. 4de Hefte.
- — for Litteratur og Kritik, udgivet af F. C. Petersen. 4de Aarg. 6 Hefter.
- — naturhistorisk, af H. Krojer, 4de Bind's 1ste, 2det og 3die Hefte.
- — Journal for Litteratur og Kunst, udg. af et Selskab. 1ste Bd. 5 Hefter.
- — Orion, historisk Kvartalskrift, udg. af T. N. Becker. 1ste Bd. 2 Hefter.
- Volger, W. F. Udsigt over de vigtigste Begivenheder i Historien, oversat af Becker. 1834.
- Weis, J. Ch. De anatomia pathologica pedis equini et vari. Arhusii.
- Wiborg, R. F. Fremstilling af Nordens Mythologi. 1843.
- Zumpt, C. G. Aufgaben zum Uebersetzen aus dem Deutschen ins Lateinische. Berlin, 1825.
- Zyphen. Tidens Strom. (3 historiske Tabeller).
- Wschylus von H. und J. Voss. Erste Liefer. Heidelberg, 1839.
- Oehlenschlägers Tragedier. 8de Bind og 9de Bind's 1ste Hefte. 1841—42.

Disciplenes Bogsamling (cfr. afvigte Aars Skoleprogram Pag. 68) har i Aaret 1842 haft en Indtægt af 10 Rbd. 56 Sk.; Udgivterne vare til Aarets Slutning 10 Rbd. 48 Sk. Antallet af contribuende Elever

har varieret fra 8 til 13, men tæller for Diebliffet — Juli Maaned — kun 11 Deeltagere. De Bøger, der ere anskaffede i Maaret 1842, ere følgende:

Holbergs Comoedier 1ste Deel.

Erif Menveds Barndom.

Kong Erif og de Fredløse.

Urffins Reise i Everrig.

Fædrelandshistoriske Digte.

Grindringer fra mit Ophold paa Nicobareerne af Rosen.

Mohls Breve fra Indien.

Poul Mollers efterladte Skrifter. 1ste Deel.

Sange og Sagn af Chr. Winther.

Historisk Tidsskrift. 2 Bind.

Brage og Idun. 1ste Bds. 2det Hefte og 2det Bds.
1ste Hefte.

Reise i det hellige Land af Profesch von Osten.

Ployens Grindringer fra Ehetlandsøerne.

Orion 1ste og 2det Bind, 3die Bds. 1ste, 2det og 3die H.

Walter Scotts: Das Herz von Midlothian.

— — — — Der Abt.

— — — — Das Kloster.

Saro Grammaticus. Paul og Virginie. (Givne af
Cand. juris H. Grønbeck).

Schach Staffeldts Skrifter, 2 Dele, forærede af Apo-
theker Hasselriis i Hillerød.

Jack O'Lantern. Jacob Faithful. Niels Juels Bio-
graphi ved Garde. (Kjøbte for en Gave fra Oberst
Hoffmann og Adjunct Biering).

De maanedlige Vidrags Indkrævning, Begeres Udde-
ling og Regnskabsførelsen har som forhen Adjunct Hassel-
riis med megen Velwillie beserget.

D. Oversigt over Skolens og Stipendiefondens Indtægt og Udgiwt for Aaret 1842.

A. Skolens Regnskab.

Indtægt.

Beholdning fra Aaret 1841	2158 Rbd.	$\frac{1}{2}$ Sk.
Indtægt ifølge Decisionen over Regns-		
skabet for 1841	" — 42	—
Indkomne Restancer	5 — 82	—
Rentepenge	112 — 79	—
Degnepensioner	14 — 92	—
Skolepenge (efter Fradrag af Fjerde-		
parten, der efter Kongl. Resolution		
tilfalder Stipendiefonden)	190 — 30	—
Lyse- og Brændepenge	69 — "	—
Inscriptionspenge	20 — "	—
Udgiwt af Privatdimitterender	20 — "	—
Savlepenge	64 — 5	—
Tilskud fra den almindelige Skolefond	3000 — "	—
Tilskud til en Lærer fra samme Fond	100 — "	—
Summa Indtægt:	5755 Rbd. 42$\frac{1}{2}$ Sk.	

Udgiwt.

De faste Læreres Gager	3300 Rbd.	" Sk.
Temporair Understøttelse til 3 af Sko-		
lens Lærere	300 — "	—
Læreres	3600 Rbd.	" Sk.

	Transport 3600 Rbd.	„	St.
Gødtgjørelse til Læmclærere	296	—	—
Vicariat for Skolens Rector	70	—	64
Regnskabsforerens Procenter	79	—	89
Skatter og Afgivter	13	—	71½
Til Bibliothekets Forsyning	89	—	80
Bygningers Vedligeholdelse	118	—	79
Brændsel	83	—	44
Belysning	21	—	64
Løbende og tilfældige Udgiuter	137	—	59

Summa Udgiut: 4511 Rbd. 70½ St.

Indtægt: 5755 Rbd. 42½ St.

Udgiut: 4511 — 70½ —

Kassebeholdning: 1243 Rbd. 68 St.

B. Stipendiefondens Regnskab.

Indtægt.

Beholdning fra Aaret 1841	57 Rbd.	36½	St.
Fjerdeparten af Skolepenge	63	—	42
Rentepenge	28	—	—

Summa Indtægt: 148 Rbd. 78½ St.

Udgiut.

Regnskabsprocenter	1	—	79
------------------------------	---	---	----

Kassebeholdning: 146 Rbd. 95½ St.

Bekjendtgjørelse.

Efterat den skriftlige Prøve er afholdt den 30te August og 1ste September, begynder den offentlige Examen i Ronne lærde Skole Mandagen den 4de s. M. og fortsættes hele Ugen i den paa efterstaaende Schema angivne Orden. Til overordentlige Censorer ved den mundtlige Prøve giver jeg mig herved den Frihed paa Stiftamtmandens og Biskoppens Begne at indbyde S. S. Dhr. Amtmand Krabbe, Provst Steenberg, Krigsraad Garde, Cancelliraad Gorm, Landphysicus Grove og Catechet Hansen med ærbødigt Anmodning om at deeltage med Skolens Lærere i Censuren, saa ofte Dhrss Veilighed maatte tillade det.

Disciplenes Forældre og Værger, samt Enhver, der interesserer sig for Skolens Virksomhed, bedes behageligst at bære Lærerne og Disciplene med Deres Nærværelse ved Examins mundtlige Prøver.

Efter tilendebragt Censur den 10de og 11te September, bekjendtgjøres Examens Udfald den 12te om Formiddagen Kl. 9, hvorefter Skolen siger Dimittenderne sit Farvel. Den 13de s. M. Kl. 8 anstilles Prøve med dem, der inden 1ste September blive anmeldte til Optagelse i Skolen, hvilke da have at medbringe deres Dobe- og Vaccinations Attester med Vidnesbyrd fra deres forrige Lærere. Ingen optages i Skolen uden under de Betingelser, der ere fastsatte i Skoleforordningens § 63.

Ronne den 12te August 1843.

P. G. Bohr,
Skolens Rector.

S c h e m a

for

den offentlige Examen i Kønne lærde Skole

i September 1843.

A.

Skriftlig Prove.

Formiddag fra Kl. 8 til 12.   Estermiddag fra Kl. 2 til 6.

Torsdagen den 31te August.

IV og III Cl. Latinsk Stil.	IV og III Cl. Latinsk Oversættelse.
II og I Cl. Dansk Opgave.	II og I Cl. Latinske Exempser.

Fredeagen den 1ste September.

IV og II Cl. Dansk Opgave.

II og I Cl. Calligraphi.

B.

Mundtlig Prove.

Formiddag fra Kl. 8 til 12.   Estermiddag fra Kl. 2 til 6.

Mandagen den 4de September.

II og III Cl. Religion.	I Cl. Religion.
I Cl. Tydsk.	II Cl. Fransk.

Tirsdagen den 5te September.

II og III Cl. Tydsk.	III Cl. Fransk.
IV Cl. Fransk.	III og II Cl. Geographi og Historie.

Onsdagen den 6te September.

IV Cl. Hebraisk, Geographi og Historie.	III Cl. Hebraisk og Græsk.
I Cl. Latin.	I Cl. Arithmetik.

Torsdagen den 7de September.

Fornmiddag.

Eftermiddag.

IV Cl. Religion og Ny-Testamente.	III og IV Cl. Arithmetik og Geometri.
IV og II Cl. Græsk.	I Cl. Dansk.

Fredagen den 8de September.

III og IV Cl. Latin.	IV Cl. Lybsk.
I Cl. Geographi og Historie.	II Cl. Latin og Arithmetik.

Lørdagen den 9de September.

Sang Kl. 8.	Engelsk Kl. 2.
Geometrisk Tegning Kl. 9.	Gymnastik Kl. 3.
